

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU PŁOCKIEGO NA LATA 2014-2020



Płock, październik 2014 r.

Strategia rozwoju powiatu plockiego na lata 2014-2020

opracowana została przez zespół w składzie:

dr Paulina Legutko-Kobus (rozdział I, III, V, VI),

dr Ewa Jastrzębska (rozdział I, III, V, VI),

dr Andrzej Gałązka (rozdział II, VII), w konsultacji z dr Jackiem Sierakiem.

Spis treści

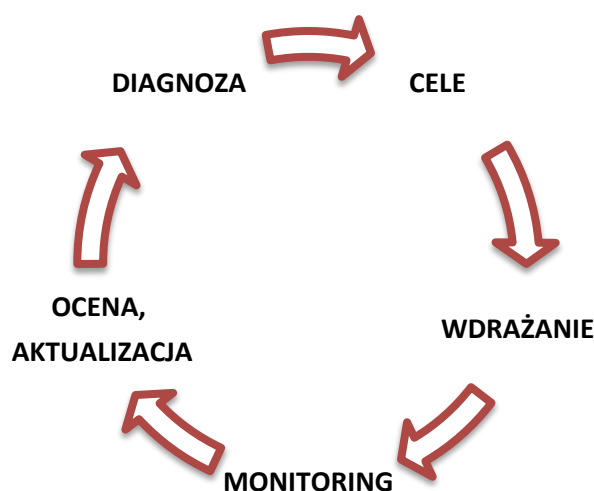
I.	WPROWADZENIE	3
II.	DIAGNOZA STANU ROZWOJU POWIATU PŁOCKIEGO – WYBRANE ELEMENTY SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ	8
III.	PODSUMOWANIE DIAGNOZY.....	31
IV.	OCENA REALIZACJI CELÓW DOTYCHCZASOWEJ STRATEGII POWIATU PŁOCKIEGO	36
V.	KIERUNKI ROZWOJU STRATEGICZNEGO POWIATU PŁOCKIEGO W PERSPEKTYWIE DO 2020 ROKU	40
VI.	WDRAŻANIE STRATEGII I MONITORING.....	54
VII.	RAMY FINANSOWE STRATEGII	59
VIII.	BIBLIOGRAFIA I ŹRÓDŁA DANYCH	64

I. WPROWADZENIE

Strategia rozwoju powiatu plockiego na lata 2014-2020 (dalej zwana Strategią) to długofalowy dokument, stanowiący ramy konstruowania lokalnej polityki rozwoju (w tym także programowania lokalnego).

Planowanie i zarządzanie strategiczne jest procesem (rysunek 1), który powiat plocki rozpoczął formalnie w 2001 r., kiedy to przyjęto pierwszą strategię rozwoju powiatu. Obecnie przygotowana Strategia stanowi kontynuację procesu planowania strategicznego, odwołując się do wcześniej zapisanych celów, ich realizacji i ambicji rozwojowych, zarówno Zarządzających procesami rozwojowymi, jak i pozostałych aktorów rozwoju lokalnego.

Rysunek 1. Planowanie strategiczne jako proces



Źródło: opracowanie własne na podstawie literatury przedmiotu

Opracowanie strategii dla powiatu nie wynika z obowiązków prawa, ale trudno wyobrazić sobie sprawne zarządzanie rozwojem bez tego dokumentu. Powiat plocki posiada strategię opracowaną w 2001 r., której horyzont czasowy sięga 2015 r. Dokument nie spełnia już jednak wymogów metodologicznych budowania współczesnych strategii a także, co istotniejsze, zawiera część nieaktualnych celów rozwoju powiatu.

Niniejsza Strategia przygotowywana została, zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Rozwoju Regionalnego (obecnie Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju), na aktualny okres programowania z horyzontem czasowym 2020 r. W założeniu Strategia ma umożliwić sprawne zarządzanie rozwojem, a także stanowić platformę współpracy pomiędzy: samorządami, organizacjami społecznymi i biznesem. Ma także umożliwić aplikowanie o zewnętrzne środki finansowe na rozwój powiatu.

Strategia rozwoju powiatu w swoich zapisach powinna odnosić się do strategii wyższego rzędu (europejskich, krajowych i regionalnych – rysunek 2). Szczególne znaczenie

ma strategię regionalną – dla powiatu płockiego właściwą jest *Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze* (przyjęta przez Sejmik Województwa Mazowieckiego w październiku 2013 r.).

Rysunek 2. Relacje pomiędzy dokumentami stanowiącymi wytyczne dla strategii powiatowych



Źródło: opracowanie własne

Poziom Unii Europejskiej

Głównym dokumentem strategicznym UE na obecny okres programowania jest *Strategia Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, w której zapisano, że dzięki wspólnemu działaniu państw członkowskich nastąpi przyspieszenie wyjścia z kryzysu gospodarczego, natomiast gospodarka UE stanie się inteligentna (*smart*) i zrównoważona (*sustainable*). Osiągnięcie tak sformułowanej wizji możliwe będzie dzięki realizacji celów priorytetowych, do których w dokumencie zaliczono:

- rozwój inteligentny (rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji),
- rozwój zrównoważony (wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej),
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu (wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną).

Poziom krajowy

Polityka rozwoju na poziomie kraju kreowana jest poprzez horyzontalne dokumenty długo- i średniookresowe. Dla tworzenia strategii lokalnych kluczowe znaczenie mają dokumenty średniookresowe, z horyzontem czasu nie dłuższym niż 10 lat. *Strategia Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo*, przyjęta przez Radę Ministrów 25 września 2012 r., to dokument, w którym określono średniookresowe strategiczne zadania państwa, niezbędne do podjęcia dla wzmocnienia procesów rozwojowych. Głównym celem Strategii jest *wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności*. Wskazane w dokumencie trzy obszary strategiczne:

- Sprawne i efektywne państwo,
- Konkurencyjna gospodarka,
- Spójność społeczna i terytorialna,

to równocześnie wyzwania do pokonywania barier rozwojowych.

Zapisy *Strategii Rozwoju Kraju 2020* to baza (wyznacznik) dla celów dziewięciu zintegrowanych strategii, wśród których dla planowania strategicznego jest kluczowe znaczenie ma *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony – miasta – obszary wiejskie* (KSRR), przyjęta przez Radę Ministrów 13 lipca 2010 r.

W KSRR wskazano trzy cele szczegółowe w perspektywie 2020 r.:

- wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów,
- budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie procesom marginalizacji na obszarach problemowych,
- tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie.

Poziom wojewódzki

Wizja (czyli docelowy, pożądany stan rozwoju województwa mazowieckiego), sformułowana w strategii regionalnej, brzmi: *Mazowsze to region spójny terytorialnie, konkurencyjny, innowacyjny, z wysokim wzrostem gospodarczym i bardzo dobrymi warunkami życia jego mieszkańców*, a głównym celem rozwojowym Mazowsza jest *zmniejszenie dysproporcji rozwoju w województwie mazowieckim, wzrost znaczenia Obszaru Metropolitalnego Warszawy w Europie*.

Zarówno wizja, jak i cel główny, wyznaczają ramy dla prowadzenia lokalnej polityki rozwoju powiatu plockiego, ale ponadto warto zwrócić także uwagę na terytorialny wymiar wyzwań rozwojowych. W strategii regionalnej zidentyfikowano obszary strategicznej interwencji (OSI) do których zaliczono:

- bieguny wzrostu (Obszar Metropolitalny Warszawy),
- obszary problemowe (ostrołęcko-siedlecki, plocko-ciechanowski, radomski).

Do plocko-ciechanowskiego OSI, zgodnie z zapisami strategii regionalnej, kierowane będą działania zmierzające do:

- poprawy dostępności obszaru,
- rozwoju specjalizacji przemysłowych (w tym szczególnie przemysłu rolno-spożywczego i petrochemicznego),
- wykorzystania potencjału energetyki odnawialnej,
- wsparcia kompleksowych programów rewitalizacyjnych w celu przywrócenia właściwych funkcji miast lub ich dzielnic, a także zmiany funkcji terenów zdegradowanych.

Co istotne, w kontekście budowania strategii, powiat płocki to także obszar o najniższym poziomie dostępu do usług publicznych, wyznaczony zarówno na poziomie województwa mazowieckiego, jak i w KSRR.

METODYKA BUDOWANIA STRATEGII

Prace nad niniejszym dokumentem prowadzone były w oparciu o metodę ekspercko-partycypacyjną, z uwzględnieniem konstytucyjnej zasady rozwoju zrównoważonego. Przyjęta metoda zdeterminowała harmonogram prac nad Strategią. W trakcie opracowywania dokumentu wyróżnić można trzy fazy prac, które przedstawiono na rysunku 3.

Rysunek 3. Fazy pracy na Strategią



Źródło: opracowanie własne

Prace nad Strategią prowadzone były z wykorzystaniem następujących metod:

- analiz materiałów źródłowych (szczególnie *desk* i *web research*), w tym dokumentów lokalnych, regionalnych, krajowych i europejskich,
- analiz materiałów statystycznych,
- analiz materiałów i raportów przygotowanych w ramach projektu *Usługi publiczne w powiecie plockim – zmiany dla teraźniejszości i przyszłości* (projekt finansowany przez UE w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007-2013),
- pracy warsztatowej prowadzonej z wykorzystaniem pracy w grupach tematycznych,
- badania ankietowego skierowanego do lokalnych liderów formalnych,
- zasięgania opinii lokalnych liderów.

Wszystkie podawane w dokumencie dane statystyczne są danymi dostępnymi na dzień 1 sierpnia 2014 r. (na ten moment nie były dostępne wszystkie dane statystyczne za 2013 r., stąd do porównań przytaczany jest także 2012 r.).

Konsultacje przygotowanego projektu Strategii odbyły się w sposób zwyczajowo przyjęty w powiecie plockim, tj. projekt dokumentu został umieszczony na stronie internetowej 17 września 2014 r. na okres 30 dni, kiedy to można było zgłaszać do niego propozycje i uwagi. Na adres mailowy, utworzony specjalnie na potrzeby procesu konsultacji, nie wpłynęła żadna uwaga. W dniu 9 października 2014 r. odbyło się spotkanie konsultacyjne z Radą Powiatu i lokalnymi liderami, po tym spotkaniu spłynęły uwagi do Strategii zgłoszone na piśmie przez Dyrektora Wydziału Środowiska i Rolnictwa Starostwa Powiatowego w Płocku. W dokumencie uwzględniono zarówno uwagi zgłoszone na piśmie jak i te wynikające z dyskusji jaka odbyła się w dniu 9 października 2014 r. – dokładne odniesienie do uwag i informacje, w jaki sposób zostały one uwzględnione zestawiono w Załączniku A.

II. DIAGNOZA STANU ROZWOJU POWIATU PŁOCKIEGO – WYBRANE ELEMENTY SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ

Teorie rozwoju regionalnego i lokalnego wskazują na występowanie, w zależności od czasu i miejsca, niemal nieograniczonej ilości czynników mających wpływ na przebieg procesów rozwoju społeczno-gospodarczego. Istnieje wiele ujęć teoretycznych porządkujących, tak dla celów analitycznych jak i aplikacyjnych, ogół czynników determinujących rozwój społeczno-gospodarczy w różnych skalach przestrzennych. Z punktu widzenia budowy strategii rozwoju społeczno-gospodarczego określonej jednostki terytorialnej, zwykle nie przeprowadza się pełnego przeglądu czynników i barier rozwoju. Z przyczyn pragmatycznych w diagnozach służących budowie strategii rozwoju należy ograniczyć się do identyfikacji oraz hierarchizacji głównych determinant rozwoju społeczno-gospodarczego. Takie działanie, o ile owa identyfikacja i hierarchizacja głównych uwarunkowań rozwoju zostanie przeprowadzona prawidłowo, pozwala skupić uwagę na najistotniejszych kierunkach działań prorozwojowych i uniknąć chaosu informacyjnego, wynikającego z rozpraszania uwagi spowodowanego nadmiarem informacji szczegółowych. Trzeba pamiętać, iż budowa strategii rozwoju, rozumianej jako sekwencja przedsięwzięć prorozwojowych podejmowanych w praktyce (czyli niejako średnio- i długookresowa polityka rozwoju społeczno-gospodarczego), musi skupiać się na przedsięwzięciach o znaczeniu strategicznym. Charakter tego dokumentu, nawet w warunkach jego zalecanej okresowej aktualizacji, musi uwzględniać zmienność sytuacji społeczno-gospodarczej przedmiotowego obszaru.

Z powyższych powodów, w niniejszym opracowaniu nie zawarto szczegółowego przeglądu sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu płockiego, który zdominowałby tak formalnie, jak i merytorycznie, zapis strategii rozwoju powiatu płockiego. W warstwie diagnostycznej ograniczono się tu do analizy jedynie głównych determinant rozwoju w trzech sferach: przestrzennej (środowiskowo-infrastrukturalnej), społecznej i gospodarczej.

PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWE UWARUNKOWANIA ROZWOJU POWIATU PŁOCKIEGO

W skład powiatu płockiego wchodzi 15 gmin, w tym 12 gmin wiejskich oraz 3 gminy wiejsko-miejskie (stan na 30.07.2014 r.). Gminy powiatu płockiego są wyraźnie zróżnicowane pod względem liczby ludności. Największe (Stara Biała, Gąbin, Bielsk) liczą w granicach 9-11 tys. ludności, a najmniejsze (Nowy Duninów, Słubice, Łąck) – ok. 4-5 tys. Pozostałe gminy powiatu pod względem liczby mieszkańców mieszczą się w przedziale 6-8 tys. ludności. Na obszarze powiatu znajdują się 3 miasta: Gąbin, Wyszogród oraz Drobin, liczące w granicach 3-4 tys. mieszkańców, a na obszarach wiejskich tych gmin mieszka w granicach 3-7 tys. ludności. Ogólna liczba ludności powiatu płockiego wynosi 110 890 mieszkańców (stan na 31.12.2012 r.). Niejako wewnątrz obszaru omawianego powiatu ziemskiego znajduje się

niewchodzące w jego skład miasto na prawach powiatu – Płock liczący 123 627 mieszkańców (stan na 31.12.2012 r.). Taki typ powiatu, który okala miasto na prawach powiatu, nazywany jest powiatem obwarzankiem. Z przestrzenno-funkcjonalnego punktu widzenia występuje tutaj, mimo odrębności administracyjnej, układ na który składa się: liczący ok. 110 tys. mieszkańców ziemski powiat płocki oraz ponad 120 tys. miasto na prawach powiatu Płock (rysunek 4).

Rysunek 4. Powiat płocki



Źródło: http://powiat-plock.pl/cms/2122/o_powiecie

Powierzchnia powiatu płockiego wynosi 179,7 tys. ha, z tego obszary prawnie chronione ogółem stanowią prawie 45%¹. Składają się na nie głównie obszary chronionego krajobrazu (ok. 34% ogólnej powierzchni powiatu), parki krajobrazowe (5,24% ww. powierzchni), rezerваты przyrody (1,3%) i niewielkie powierzchniowo inne formy obszarów prawnie chronionych – tabela 1. Na uwagę zasługuje fakt, iż na terenie powiatu wyznaczono 5 obszarów sieci NATURA 2000, są to obszary wyznaczone na podstawie dyrektywy ptasiej (specjalne obszary ochrony ptaków – OSO). Obszar objęty tą formą ochrony przyrody stanowi 8,36% powierzchni powiatu. System powierzchniowej ochrony przyrody uzupełnia 187 pomników przyrody. Przez obszar powiatu płockiego przepływa rzeka Wisła i większość powierzchni obszarów chronionych znajduje się właśnie w nadwiślańskich gminach powiatu płockiego.

¹ Podano na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Płocku.

W części lewobrzeżnej powiatu płockiego znajdują się 3 gminy wiejskie (Słubice, Łąck i Nowy Duninów) oraz 1 gmina miejsko-wiejska – Gąbin. Tym samym prawobrzeżną część powiatu tworzy 9 gmin wiejskich oraz 2 miejsko-wiejskie (Drobin i Wyszogród). Wyodrębnione administracyjnie miasto na prawach powiatu Płock położone jest na obu brzegach Wisły w środkowo-zachodniej części powiatu płockiego. Lasy (które stanowią 17,37% powierzchni powiatu, w tym największą lesistością charakteryzują się gminy: Nowy Duninów – 70% i Łąck – 50%, a najmniejszą: Radzanowo – 2,4% oraz Bielsk – 3,23%) oraz tereny o relatywnie mniejszym stopniu przekształcenia antropogenicznego znajdują się przede wszystkim w gminach lewobrzeżnych (Nowy Duninów i Łąck oraz fragmentarycznie w gminach Gąbin i Słubice). Z kolei niemal cała prawobrzeżna część powiatu wykazuje wysoki i najwyższy stopień antropogenicznych przekształceń środowiska przyrodniczego. Zwarte obszary o relatywnie niższym stopniu przekształceń środowiska przyrodniczego znajdują się tu tylko w przylegających do Wisły fragmentach gmin nadwiślańskich: Mała Wieś, Bodzanów, Słupno, Stara Biała i Brudzeń Duży. Zdecydowana większość powierzchni powiatu płockiego, obejmująca niemal wszystkie gminy jego prawobrzeżnej części, to głęboko antropogenicznie przekształcony obszar użytkowany rolniczo o silnie rozproszonej, wiejskiej sieci osadniczej.

Tabela 1. Obszary prawnie chronione na terenie powiatu płockiego w 2012 r.

Forma ochrony przyrody	Powierzchnia w %
Obszary NATURA 2000	8,36
rezerваты przyrody	1,3
parki krajobrazowe razem	5,24
obszary chronionego krajobrazu razem	34,27
rezerваты i pozostałe formy ochrony przyrody na obszarach chronionego krajobrazu	1,3
użytki ekologiczne	0,05
zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	0,5

Źródło: opracowanie na podstawie danych BDL GUS skorygowanych przez Starostwo Powiatowe.

Powiat płocki w kierunku wschód-zachód rozciąga się na przestrzeni ok. 65 km, a w kierunku północ-południe liczy ok. 55 km. Obszaru tego nie można uznać za zwarty pod względem funkcjonalno-przestrzennym, ponieważ jest on nierównomiernie rozdzielony największą rzeką Polski, a najważniejszy ośrodek rozwoju o charakterze regionalnym (miasto Płock) nie jest położone centralnie wewnątrz powiatu płockiego.

Wokół powiatu płockiego nie występują ośrodki powiatowe o większym potencjale niż miasto na prawach powiatu Płock, a najważniejszy ośrodek rozwoju społeczno-gospodarczego rangi krajowej (miasto Warszawa) jest oddalony, w zależności od części powiatu płockiego, o ok. 70-140 km. Taki układ przestrzenny spowodował, iż najistotniejszy wpływ na procesy społeczno-gospodarcze w powiecie płockim mają dwa ośrodki: nie wchodzące w skład powiatu płockiego miasto Płock oraz stolica kraju – Warszawa.

Rozkład przestrzenny obszaru powiatu płockiego powoduje, iż występują znaczne różnice dostępności przestrzennej z terenów poszczególnych gmin tworzących ten powiat do miasta Płocka oraz do Warszawy – tabela 2. Z obszaru gmin leżących najbliżej Płocka czas

dojazdu do tego miasta waha się w granicach 15-20 minut (Słupno, Radzanowo, Stara Biała, Bielsk, Łąck), podczas gdy z gmin bardziej oddalonych – przekracza 30 minut (Drobin, Bulkowo, Mała Wieś, Wyszogród). Dostępność z obszaru gmin powiatu płockiego do Warszawy jest również bardzo zróżnicowana i stanowi niejako zwierciadlane odbicie dostępności do Płocka. Najkrótszy czas dojazdu do Warszawy z gmin najbliższych położonych stolicy wynosi w granicach 60-70 minut (Wyszogród, Słubice, Mała Wieś, Bulkowo, Staroźreby). Z kolei najbardziej oddalone od Warszawy (czas dojazdu 80-110 minut) są niemal wszystkie gminy o najlepszej dostępności do miasta Płocka – tabela 2. Cały opisany układ przestrzenny powoduje, iż obszaru powiatu płockiego nie można uznać za spójny pod względem funkcjonalno-przestrzennym: gminy „podpłockie” mają naturalne predyspozycje do rozwoju powiązań z Płockiem, podczas gdy gminy wschodniej części powiatu w pewnym sensie znajdują się niejako na „rozdrożu” powiązań pomiędzy Płockiem a relatywnie jednak dość odległą Warszawą.

Tabela 2. Drogowa dostępność komunikacyjna centrów administracyjnych poszczególnych gmin na obszarze powiatu płockiego względem krajowego (Warszawa) i regionalnego (Płock) ośrodka rozwoju społeczno-gospodarczego

Dostępność drogowa centrów administracyjnych poszczególnych gmin z obszaru powiatu płockiego					
do Płocka			do Warszawy		
Miejscowość	minimalny czas dojazdu siecią dróg w minutach	minimalna odległość dojazdu siecią dróg w km	Miejscowość	minimalny czas dojazdu siecią dróg w minutach	minimalna odległość dojazdu siecią dróg w km
Słupno	14	10,7	Wyszogród	60	71,1
Radzanowo	15	13,0	Słubice	69	97,4
Stara Biała	17	11,8	Mała Wieś	70	82,3
Bielsk	18	17,6	Bulkowo	71	86,2
Łąck	18	17,9	Staroźreby	72	93,1
Gąbin	19	20,4	Drobin	75	97,4
Staroźreby	21	21,8	Bodzanów	77	88,3
Brudzeń Duży	25	21,7	Gąbin	80	112,0
Nowy Duninów	25	19,7	Słupno	81	100,0
Słubice	25	29,5	Radzanowo	83	105,0
Bodzanów	27	24,5	Bielsk	87	113,0
Drobin	30	34,1	Łąck	89	121,0
Bulkowo	31	30,9	Stara Biała	98	123,0
Mała Wieś	32	30,5	Brudzeń Duży	103	133,0
Wyszogród	32	37,8	Nowy Duninów	110	140,0

Jednostki uporządkowano wg rosnącego czasu dojazdu z miejscowości gminnej – odpowiednio do Płocka oraz do Warszawy

Kolorem ciemno szarym oznaczono gminy o najdłuższym czasie dojazdu z ww. centrów administracyjnych do Warszawy, a jasno szarym o najdłuższym czasie dojazdów z ww. centrów do Płocka.

Źródło: Opracowanie i układ własny na podstawie danych nawigacji drogowej GPS – stan 30.07.2014 r.

UKŁAD SIECI OSADNICZEJ NA OBSZARZE POWIATU PŁOCKIEGO JAKO DETERMINANTA ROZWOJU

Na obszarze powiatu płockiego występuje rozproszona i rozdrobniona sieć osadnicza. Według danych GUS za 2012 r., w 15 gminach tego powiatu było 470 tzw. miejscowości podstawowych (licząc łącznie z 3 tamtejszymi miastami) – tabela 3. Oznaczało to, iż średnio w powiecie 1 miejscowość przypadała na 3,8 km².

Tabela 3. Podział administracyjny powiatu płockiego (stan na 31.12.2012 r.)

	2012
Gminy	
ogółem	15
wiejskie	12
miejsko-wiejskie	3
Miasta	
ogółem	3
w gminach miejsko-wiejskich	3
Sołectwa ogółem	406
Miejscowości	
miejscowości podstawowe (łącznie z miastami)	470
miejscowości podstawowe ogółem	467
miejscowości podstawowe - wsie	460
miejscowości podstawowe - pozostałe	7
części integralne ogółem	236
części integralne - część wsi, kolonii, osady	225
części integralne - przysiółki	6
części integralne - pozostałe	5
miejscowości statystyczne wiejskie	443

Źródło: opracowanie i układ własny na podstawie danych BDL GUS

Według dostępnych danych za 2010 r., GUS gromadził informacje statystyczne na terenie omawianego powiatu dla 447 miejscowości (w tym 3 tamtejszych miast). Poszczególne gminy powiatu płockiego były wyraźnie zróżnicowane pod względem struktury wielkości miejscowości wiejskich. W jednostkach o największym udziale małych i najmniejszych wsi (do 50 oraz od 50 do 100 mieszkańców), występuje jednocześnie najniższy udział jednostek średnich i dużych. Są to gminy Staroźreby, Brudzeń Duży, Nowy Duninów, Gąbin, Mała Wieś i Bielsk. Z kolei relatywnie zwartą siecią osadniczą dysponują gminy Łąck, Słubice, Radzanowo, Bulkowo, Słupno – tabela 4.

Tabela 4. Struktura sieci osadniczej gmin powiatu płockiego: struktura liczebności poszczególnych klas wielkości miejscowości wg liczby mieszkańców oraz udział ludności zamieszkującej ww. klasy wielkości miejscowości w ludności ogółem poszczególnych gmin – na tle średnich dla powiatu ogółem

Odsetek ogółu miejscowości w gminie według liczby mieszkańców:													
do 50		50-99		100-199		200-499		500-999		1000-1999		2000 i w.	
Staroźreby	13,0	Staroźreby	37,0	Łąck	68,4	Mała Wieś	52,0	Słupno	11,1	Stara Biała	7,1	Wyszogród	5,9
Brudzeń Duży	11,9	Bielsk	28,6	Słubice	65,0	Stara Biała	46,4	Stara Biała	7,1	Nowy Duninów	5,6	Gąbin	3,0
Nowy Duninów	11,1	Drobin	27,3	Radzanowo	46,7	Radzanowo	40,0	Gąbin	6,1	Słupno	5,6	Bielsk	2,4
Gąbin	9,1	Bodzanów	25,7	Drobin	45,5	Bulkowo	35,5	Wyszogród	5,9	Łąck	5,3	Drobin	2,3
Mała Wieś	8,0	Brudzeń Duży	23,8	Brudzeń Duży	42,9	Wyszogród	35,3	Bodzanów	5,7	Słubice	5,0	Staroźreby	2,2
Bielsk	7,1	Nowy Duninów	22,2	Gąbin	42,4	Nowy Duninów	33,3	Słubice	5,0	Mała Wieś	4,0	Powiat razem	1,1
Drobin	6,8	Powiat razem	18,8	Bulkowo	41,9	Słupno	33,3	Brudzeń Duży	4,8	Radzanowo	3,3	Brudzeń Duży	0,0
Powiat razem	6,5	Wyszogród	17,6	Powiat razem	39,7	Bodzanów	31,4	Powiat razem	3,6	Bodzanów	2,9	Nowy Duninów	0,0
Wyszogród	5,9	Bulkowo	16,1	Słupno	38,9	Gąbin	30,3	Radzanowo	3,3	Brudzeń Duży	2,4	Mała Wieś	0,0
Bodzanów	5,7	Mała Wieś	12,0	Staroźreby	37,0	Powiat razem	28,1	Bulkowo	3,2	Powiat razem	2,2	Bodzanów	0,0
Słubice	5,0	Słupno	11,1	Bielsk	33,3	Łąck	26,3	Bielsk	2,4	Staroźreby		Słubice	0,0
Bulkowo	3,2	Gąbin	9,1	Stara Biała	32,1	Bielsk	26,2	Staroźreby	2,2	Gąbin		Bulkowo	0,0
Łąck		Stara Biała	7,1	Wyszogród	29,4	Słubice	20,0	Nowy Duninów		Bielsk		Łąck	0,0
Radzanowo		Radzanowo	6,7	Bodzanów	28,6	Drobin	18,2	Mała Wieś		Drobin		Radzanowo	0,0
Słupno		Słubice		Nowy Duninów	27,8	Brudzeń Duży	14,3	Drobin		Wyszogród		Słupno	0,0
Stara Biała		Łąck		Mała Wieś	24,0	Staroźreby	8,7	Łąck		Bulkowo		Stara Biała	0,0
Odsetek ogółu ludności w gminie w miejscowościach o liczbie mieszkańców:													
do 50		50-99		100-199		200-499		500-999		1000-1999		2000 i w.	
Staroźreby	2,0	Staroźreby	17,1	Łąck	37,7	Mała Wieś	59,2	Słupno	22,9	Łąck	35,5	Wyszogród	45,8
Brudzeń Duży	1,8	Drobin	9,8	Słubice	37,4	Bulkowo	52,9	Brudzeń Duży	21,1	Stara Biała	30,1	Gąbin	38,9
Nowy Duninów	1,5	Bielsk	9,8	Brudzeń Duży	32,1	Nowy Duninów	47,3	Bodzanów	17,9	Nowy Duninów	26,8	Drobin	35,2
Słubice	1,0	Brudzeń Duży	8,8	Staroźreby	31,4	Radzanowo	45,4	Stara Biała	13,6	Słubice	25,4	Staroźreby	28,8
Mała Wieś	1,0	Bodzanów	8,4	Bulkowo	30,5	Stara Biała	43,0	Słubice	11,6	Słupno	24,1	Bielsk	28,5
Bielsk	0,9	Bulkowo	6,6	Drobin	30,5	Bodzanów	40,9	Radzanowo	11,2	Mała Wieś	21,1	Powiat razem	13,5
Drobin	0,9	Nowy Duninów	6,4	Radzanowo	26,6	Powiat razem	34,4	Gąbin	10,8	Bodzanów	14,7	Brudzeń Duży	0,0

Gąbin	0,8	Powiat razem	5,8	Powiat razem	23,3	Bielsk	32,5	Wyszogród	10,0	Radzanowo	14,6	Nowy Duninów	0,0
Wyszogród	0,8	Wyszogród	4,2	Bielsk	22,5	Słupno	31,1	Powiat razem	9,9	Brudzeń Duży	12,6	Słubice	0,0
Bodzanów	0,8	Mała Wieś	3,3	Słupno	19,3	Gąbin	28,8	Bulkowo	9,9	Powiat razem	12,3	Mała Wieś	0,0
Powiat razem	0,7	Słupno	2,6	Gąbin	18,8	Wyszogród	28,6	Staroźreby	6,7	Staroźreby	0,0	Bodzanów	0,0
Bulkowo	0,0	Radzanowo	2,2	Nowy Duninów	18,0	Łąck	26,9	Bielsk	5,8	Bielsk	0,0	Bulkowo	0,0
Łąck	0,0	Gąbin	2,0	Bodzanów	17,4	Słubice	24,6	Nowy Duninów	0,0	Drobin	0,0	Łąck	0,0
Radzanowo	0,0	Stara Biała	1,6	Mała Wieś	15,5	Brudzeń Duży	23,6	Mała Wieś	0,0	Gąbin	0,0	Radzanowo	0,0
Słupno	0,0	Słubice	0,0	Stara Biała	11,7	Drobin	23,6	Drobin	0,0	Wyszogród	0,0	Słupno	0,0
Stara Biała	0,0	Łąck	0,0	Wyszogród	10,7	Staroźreby	14,0	Łąck	0,0	Bulkowo	0,0	Stara Biała	0,0

Gminy uporządkowane według malejącej wartości miernika

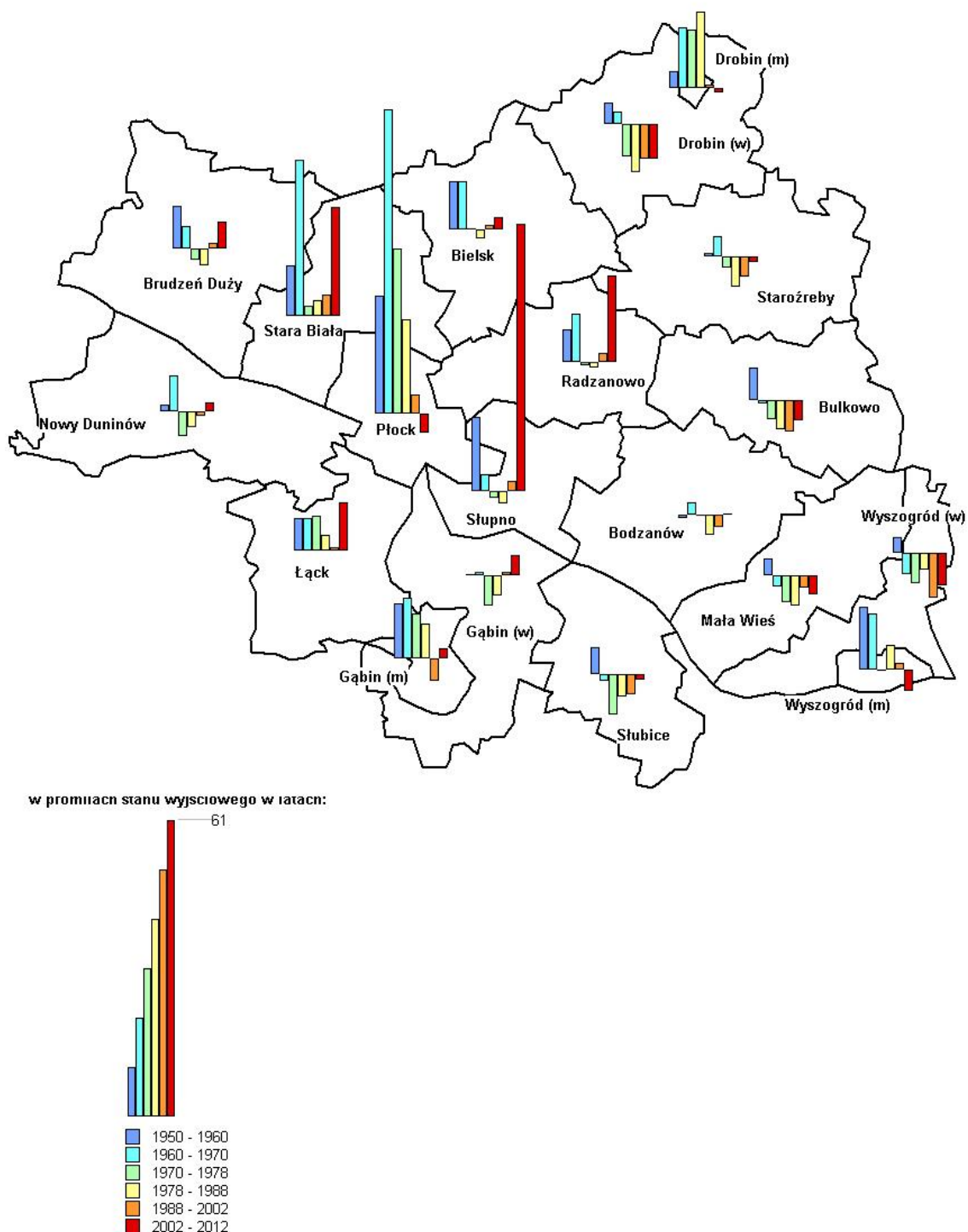
Źródło: Opracowanie i układ własny na podstawie danych GUS

Różnice udziału ludności zamieszkującej różne klasy wielkości wsi są na terenie powiatu plockiego na tyle istotne, iż wpływają na możliwości rozwoju społeczno-gospodarczego poszczególnych jednostek. Dotyczy to nie tylko możliwości rozwoju infrastruktury liniowej, lecz przede wszystkim zapewnienia dostępności przestrzennej i czasowej szeroko rozumianych usług publicznych. Pomimo faktu, iż w zasadzie zdecydowana większość obszarów gmin powiatu plockiego znajduje się w promieniu nieprzekraczającym 10 km od lokalnego centrum administracyjnego, to jednak rozproszony układ osadnictwa powoduje duże trudności z zapewnieniem całorocznej dostępności przestrzennej lokalnych ośrodków obsługi. Taki układ sieci osadniczej przede wszystkim jednak utrudnia wykreowanie silnych lokalnych ośrodków obsługi. Popyt na towary i usługi jest tu bowiem silnie przestrzennie rozproszony. Przestrzenne ukierunkowanie tak rozproszonego popytu jest bardzo trudne. Nie sprzyja więc to powstaniu trwałych powiązań lokalnych prowadzących, w dłuższym okresie, do wytworzenia stabilnych lokalnych ośrodków obsługi. Poza tym, koszty funkcjonowania takiego systemu są bardzo wysokie. Można tu więc wskazać, iż rozproszenie wiejskiej sieci osadniczej jest istotną barierą rozwoju społeczno-gospodarczego na przeważającej części obszaru powiatu plockiego.

WYBRANE SPOŁECZNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU NA OBSZARZE POWIATU PŁOCKIEGO

Ogólna analiza przestrzennego rozmieszczenia potencjałów społeczno-gospodarczych wewnątrz powiatu plockiego z uwzględnieniem Płocka (miasta na prawach powiatu) oraz jego zewnętrznego otoczenia, tj. braku silnych ośrodków subregionalnych i ograniczonego oddziaływania oddalonej Warszawy, wskazywała na występowanie sił dezintegrujących ten obszar. Potwierdzenie tego zjawiska znajdujemy analizując procesy demograficzne na terenie gmin powiatu plockiego. Na rysunku 5 zilustrowano średnioroczne zmiany liczby ludności w poszczególnych gminach powiatu plockiego oraz w mieście Płock w różnych podokresach lat 1950-2012. Okazuje się, iż gminy graniczące z Płockiem w większości obserwowanych podokresów z ww. lat wykazywały w większości znaczący wzrost liczby ludności. Z kolei w gminach leżących w części wschodniej powiatu (Drobin, Staroźreby, Bulkowo, Wyszogród, Bodzanów, Mała Wieś, Słubice) przeważały okresy, w których wykazywały one zmniejszenie liczby mieszkańców. Zjawisko to uległo wyostrzeniu po 1989 r., a zwłaszcza po 2002 r. W latach 2002-2012 wszystkie gminy „podpłockie” wykazywały zwiększenie liczby mieszkańców, a wspomniane gminy wschodniej części powiatu plockiego – zmniejszenie liczby ludności. W tym samym czasie zmniejszyła się liczba ludności w mieście Płocku. Proces ten pokazuje siłę oddziaływania regionalnego ośrodka rozwoju jakim jest miasto na prawach powiatu Płock. Widoczna jest równocześnie słabość oddziaływania Warszawy w gminach jej najbliższych z terenu powiatu – rysunek 5.

Rysunek 5. Średnioroczne zmiany liczby ludności w poszczególnych gminach obszaru powiatu plockiego oraz w mieście Płock w różnych podokresach lat 1950-2012 – w promilach każdorazowego stanu początkowego liczby ludności poszczególnych gmin w odnośnych podokresach



Źródło: Opracowanie i układ własny na podstawie danych GUS

Biorąc pod uwagę zmiany liczby ludności w latach 1995-2012 stwierdza się, iż znacznie zwiększyła się ona w trzech gminach: Słupno (60,8%), Stara Biała (28,1%), Radzanowo (17,6%), a w mniejszym stopniu w gminach Brudzeń Duży (7%) i Bielsk (3%). Największy spadek liczby ludności odnotowano w gminach: Łąck (27%), Wyszogród (14,9%), Drobin (obszar wiejski 10,6%), Bulkowo (9,8%) i Mała Wieś (8%) – tabela 5.

Tabela 5. Zmiany liczby ludności ogółem w gminach powiatu płockiego w latach 1995-2012

Jednostka terytorialna	Liczba ludności faktycznie zamieszkałej		Przyrost/ubytek rzeczywisty ludności	
	1995	2012	1995-2012	
	w osobach			w % stanu 1995
Słupno	4276	6874	2598	60,8
Stara Biała	8778	11245	2467	28,1
Radzanowo	6992	8220	1228	17,6
Brudzeń Duży	7669	8189	520	6,8
Bielsk	8860	9133	273	3,1
Bodzanów	8450	8423	-27	-0,3
Nowy Duninów	4007	3994	-13	-0,3
Gąbin (w)	7053	6927	-126	-1,8
Gąbin (m)	4309	4174	-135	-3,1
Drobin (m)	3122	2999	-123	-3,9
Wyszogród (m)	2863	2740	-123	-4,3
Staroźreby	7974	7553	-421	-5,3
Słubice	4908	4591	-317	-6,5
Mała Wieś	6817	6272	-545	-8,0
Bulkowo	6472	5838	-634	-9,8
Drobin (w)	5947	5317	-630	-10,6
Wyszogród (w)	3656	3113	-543	-14,9
Łąck	7240	5288	-1952	-27,0

Jednostki uporządkowano wg malejącego poziomu miernika zmian liczby ludności

Kursywą zaznaczono miejskie i wiejskie części gmin miejsko-wiejskich

Kolorem jasno szarym zaznaczono gminy o najwyższym, a ciemno szarym o najniższym poziomie względnego przyrostu (największym ubytku) liczby ludności

Źródło: opracowanie i układ własny na podstawie danych GUS

Z danymi tymi korespondują informacje na temat ruchu migracyjnego i salda migracji w poszczególnych gminach powiatu płockiego w okresie 1995-2012 – tabela 6. Można zatem mówić o wzroście atrakcyjności jako miejsca zamieszkania gmin „podpłockich” i spadku atrakcyjności w tym zakresie gmin wschodniej części powiatu płockiego.

Tabela 6. Ruch migracyjny w gminach powiatu plockiego w latach 1995-2012

Jednostka terytorialna	Migracje ludności w okresie 1995-2012			
	zameldowania	wymeldowania	saldo migracji	Saldo migracji w % średniego stanu ludności okresu 1995-2012
	w osobach			
Słupno	3541	1153	2388	46,0
Stara Biała	4181	2276	1905	19,4
Radzanowo	2617	1682	935	12,8
Łąck	1505	1237	268	5,1
Gąbin (w)	1708	1368	340	5,0
Brudzeń Duży	1980	1642	338	4,3
Wyszogród (m)	634	561	73	2,6
Bodzanów	1920	1731	189	2,3
Bielsk	1981	1821	160	1,8
Gąbin (m)	870	832	38	0,9
Nowy Duninów	863	888	-25	-0,6
Mała Wieś	1068	1335	-267	-4,1
Słubice	752	1002	-250	-5,4
Drobin (m)	670	850	-180	-6,0
Staroźreby	1357	1892	-535	-7,0
Wyszogród (w)	519	833	-314	-9,5
Bulkowo	986	1627	-641	-10,6
Drobin (w)	925	1823	-898	-15,9

Jednostki uporządkowane wg malejącego salda migracji przeliczonego na średni poziom liczby ludności w okresie 1995-2012

Kursywą zaznaczono miejskie i wiejskie części gmin miejsko-wiejskich

Kolorem jasno szarym zaznaczono gminy o najwyższym, a ciemno szarym o najniższym poziomie względnego przyrostu (największym ubytku) liczby ludności

Źródło: opracowanie i układ własny na podstawie danych GUS

Struktura wieku ludności powiatu plockiego

Istotnym uwarunkowaniem procesu rozwoju społeczno-gospodarczego jest struktura wieku ludności – określa ona przyszłe perspektywy rozwoju (ludność w wieku przedprodukcyjnym), bieżące możliwości rozwoju (ludność w wieku produkcyjnym) oraz bieżące i przyszłe problemy wynikające z procesów starzenia się populacji lokalnych (ludność w wieku poprodukcyjnym). W tabeli 7 przedstawiono stopień zróżnicowania struktury wiekowej ludności według ekonomicznych grup wieku w gminach powiatu plockiego w roku 2002 i 2012. Widać tam wyraźną korelację „młodości” i „starości” demograficznej występującej na analizowanym obszarze: jednostki wykazujące najniższy udział ludności w wieku przedprodukcyjnym niemal bez wyjątku wykazują najwyższe odsetki ludności najstarszej. Podobna, choć nie tak silna, korelacja występuje w grupie jednostek o najwyższym udziale dzieci i młodzieży.

Tabela 7. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w gminach na obszarze powiatu plockiego w 2002 r. i 2012 r.

Udział ludności w wieku											
przedprodukcyjnym w roku				produkcyjnym w roku				poprodukcyjnym w roku			
2002		2012		2002		2012		2002		2012	
Staroźreby	27,6	Stara Biała	22,2	Gąbin (m)	62,8	Słupno	65,5	Wyszogród (w)	21,6	Wyszogród (w)	20,9
Drobin (w)	27,1	Drobin (w)	22,0	Drobin (m)	61,9	Nowy Duninów	64,9	Mała Wieś	18,2	Mała Wieś	19,4
Bulkowo	26,7	Brudzeń Duży	21,6	Słupno	60,7	Stara Biała	64,7	Gąbin (w)	18,0	Gąbin (w)	19,4
Stara Biała	26,6	Słupno	21,2	Łąck	60,6	Łąck	64,7	Drobin (w)	17,9	Gąbin (m)	18,9
Bielsk	26,6	Staroźreby	21,2	Nowy Duninów	60,5	Radzanowo	64,6	Bodzanów	17,8	Bodzanów	18,4
Radzanowo	26,4	Radzanowo	21,1	Wyszogród (m)	60,1	Wyszogród (m)	64,6	Słubice	17,2	Wyszogród (m)	18,1
Brudzeń Duży	26,2	Bulkowo	21,0	Stara Biała	60,0	Drobin (m)	64,5	Bulkowo	16,8	Słubice	17,6
Słubice	25,8	Bielsk	20,9	Bielsk	59,3	Bielsk	63,9	Staroźreby	16,5	Drobin (wiejski)	17,4
Drobin (m)	25,6	Drobin (m)	20,9	Radzanowo	59,1	Gąbin (m)	63,6	Wyszogród (m)	15,9	Bulkowo	17,4
Łąck	25,6	Słubice	20,0	Brudzeń Duży	58,6	Brudzeń Duży	63,1	Słupno	15,5	Staroźreby	17,1
Nowy Duninów	25,6	Łąck	19,3	Gąbin (w)	58,5	Bodzanów	62,7	Brudzeń Duży	15,2	Nowy Duninów	16,4
Mała Wieś	24,8	Bodzanów	18,9	Bodzanów	57,6	Słubice	62,4	Gąbin (m)	14,6	Łąck	16,1
Bodzanów	24,6	Mała Wieś	18,8	Słubice	57,0	Gąbin (w)	62,0	Radzanowo	14,5	Brudzeń Duży	15,3
Wyszogród (m)	24,0	Nowy Duninów	18,7	Mała Wieś	57,0	Mała Wieś	61,8	Bielsk	14,1	Bielsk	15,2
Słupno	23,9	Gąbin (w)	18,5	Bulkowo	56,6	Staroźreby	61,7	Nowy Duninów	13,9	Drobin (m)	14,6
Gąbin (w)	23,5	Wyszogród (w)	17,9	Staroźreby	55,9	Bulkowo	61,6	Łąck	13,8	Radzanowo	14,3
Wyszogród (w)	23,3	Gąbin (m)	17,5	Wyszogród (w)	55,1	Wyszogród (w)	61,2	Stara Biała	13,4	Słupno	13,3
Gąbin (m)	22,6	Wyszogród (m)	17,3	Drobin (w)	55,0	Drobin (w)	60,6	Drobin (m)	12,5	Stara Biała	13,2

Jednostki uporządkowane wg malejącej wartości miernika

Kolorem jasno szarym zaznaczono jednostki o najwyższym, a ciemnoszarym o najniższym udziale ludności w wieku przedprodukcyjnym w 2012 r.

Źródło: Opracowanie i układ własny na podstawie danych GUS

W układzie przestrzennym można wskazać, iż silniej procesy starzenia się ludności występują we wskazanych już wcześniej gminach wschodniej części powiatu płockiego, a relatywnie młodsze pozostają gminy „podpłockie”. Zależności te nie występują jednak powszechnie i można stwierdzić liczne od nich odstępstwa wśród badanych jednostek. Pozytywnym zjawiskiem jest brak wyraźnej korelacji między największym przyrostem i ubytkiem ludności w poszczególnych gminach a procesami „odmładzania” oraz „starzenia” się lokalnych populacji – tabela 8.

Tabela 8. Zmiany udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w gminach na obszarze powiatu płockiego w latach 2002-2012

Zmiany w latach 2002-2012 udziału ludności (w pkt. %) w wieku					
przedprodukcyjnym		produkcyjnym		poprodukcyjnym	
Słupno	-2,7	<i>Wyszogród (w)</i>	6,1	<i>Gąbin (m)</i>	4,3
Stara Biała	-4,4	Staroźreby	5,8	Nowy Duninów	2,5
Brudzeń Duży	-4,6	<i>Drobin (w)</i>	5,6	Łąck	2,3
<i>Drobin (m)</i>	-4,7	Radzanowo	5,5	<i>Wyszogród (m)</i>	2,2
<i>Gąbin (w)</i>	-5,0	Słubice	5,4	<i>Drobin (m)</i>	2,1
<i>Drobin (w)</i>	-5,1	Bodzanów	5,1	<i>Gąbin (w)</i>	1,4
<i>Gąbin (m)</i>	-5,1	Bulkowo	5,0	Mała Wieś	1,2
Radzanowo	-5,3	Mała Wieś	4,8	Bielsk	1,1
<i>Wyszogród (w)</i>	-5,4	Słupno	4,8	Staroźreby	0,6
Bulkowo	-5,7	Stara Biała	4,7	Bodzanów	0,6
Bielsk	-5,7	Bielsk	4,6	Bulkowo	0,6
Bodzanów	-5,7	Brudzeń Duży	4,5	Słubice	0,4
Słubice	-5,8	<i>Wyszogród (m)</i>	4,5	Brudzeń Duży	0,1
Mała Wieś	-6,0	Nowy Duninów	4,4	Radzanowo	-0,2
Łąck	-6,3	Łąck	4,1	Stara Biała	-0,2
Staroźreby	-6,4	<i>Gąbin (w)</i>	3,5	<i>Drobin (w)</i>	-0,5
<i>Wyszogród (m)</i>	-6,7	<i>Drobin (m)</i>	2,6	<i>Wyszogród (w)</i>	-0,7
Nowy Duninów	-6,9	<i>Gąbin (m)</i>	0,8	Słupno (2)	-2,2

Jednostki uporządkowane wg malejącego poziomu miernika zmian udziału ludności odpowiednio w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym oraz poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w okresie 2002-2012

Kursywą zaznaczono miejskie i wiejskie części gmin miejsko-wiejskich

Kolorem jasno szarym zaznaczono gminy o najwyższym, a ciemno szarym o najniższym poziomie względnego przyrostu (największym ubytku) liczby ludności

Źródło: opracowanie i układ własny na podstawie danych GUS

WYBRANE INFRASTRUKTURALNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU NA OBSZARZE POWIATU PŁOCKIEGO

Stosując klasyczny podział infrastruktury, w niniejszej analizie wyróżniono infrastrukturę techniczną, społeczną oraz komunikacyjno-transportową. Powszechnie uznaje się, iż rozwój szeroko rozumianej infrastruktury jest podstawą rozwoju społeczno-gospodarczego. Twierdzenie takie nie w pełni znajduje potwierdzenie w praktyce społeczno-gospodarczej. Należałoby je raczej zmodyfikować uznając, iż rozwój infrastruktury jest

warunkiem koniecznym, ale nie wystarczającym dla generowania impulsów rozwoju społeczno-gospodarczego na określonym obszarze. Na obszarze powiatu plockiego można również wskazać jednostki relatywnie słabiej wyposażone w elementy infrastruktury technicznej, wykazujące symptomy rozwoju społeczno-gospodarczego oraz degresywne obszary relatywnie dobrze wyposażone w szeroko rozumianą infrastrukturę. Sytuacja taka jest przede wszystkim skutkiem różnorodności i wielości czynników decydujących o procesach rozwoju społeczno-gospodarczego i szczególnej wśród nich roli tzw. korzyści położenia typu urbanistycznego i aglomeracyjnego. Trzeba w tym miejscu wyraźnie podkreślić, iż w szczególności w naturalny sposób predestynowane do rozwoju społeczno-gospodarczego obszary, na których występują istotne braki w rozwoju infrastruktury, nie mogą w zadowalający sposób wykorzystać posiadanych potencjałów rozwojowych. Dodatkowo w takich okolicznościach pojawia się tam wiele negatywnych zjawisk postępujących przemian społeczno-gospodarczych. Z kolei na obszarach „naturalnie degresywnych” braki infrastrukturalne czynią rozwój społeczno-gospodarczy procesem nieosiągalnym.

Wybrane elementy infrastruktury technicznej i transportowej

Spośród wielu rodzajów infrastruktury technicznej podstawowe znaczenie mają urządzenia ze sfery gospodarki wodno-ściekowej, na których rozwój bezpośredni wpływ mają jednostki samorządu terytorialnego. W gminach powiatu plockiego do 2012 r. osiągnięto wysoki stopień upowszechnienia sieci wodociągowej. Wynosił on w granicach od 71 do 93% ogółu ludności odnośnych gmin – tabela 9. Przy tym nie można znaleźć silnych związków między stopniem upowszechnienia sieci wodociągowej a przyrostem, bądź ubytkiem, ludności badanych jednostek. Z oczywistych względów relatywnie wyższy poziom upowszechnienia tej sieci występuje w tutejszych miastach (Wyszogród, Drobin), ale już wyraźnie niższy jest w mieście Gąbin. W wielu gminach wiejskich dostępność tej sieci jest wyższa niż w ww. miastach – tabela 9. Wzrost wskaźnika upowszechnienia sieci wodociągowej, z przyczyn oczywistych, jest okupiony nadzwyczajnym przyrostem długości tej sieci. W miarę rozbudowy sieci, niemal w połowie gmin powiatu plockiego zaczyna pojawiać się zjawisko zmniejszania ilości dostarczanej wody przypadającej na km sieci. Jednocześnie, w tych warunkach, zmniejsza się przeciętna liczba osób korzystających z sieci wodociągowej przypadających na 1 km tej sieci – Aneks 1. Z drugiej strony odnośne dane wskazują na istotny przyrost ilości przyłączy sieci wodociągowej do budynków, wody dostarczanej gospodarstwom domowym i zużycia tej wody w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Tak więc, w miarę rozbudowy sieci wodociągowej pogarsza się wyraźnie efektywność finansowa rozbudowy i funkcjonowania tego rodzaju infrastruktury, ale dzieje się to przy występowaniu wyraźnych korzyści o charakterze społecznym, wynikających ze wzrostu dostępności tej sieci. Problem ten występuje w powiecie plockim bardzo wyraźnie, jak się wydaje, z powodu dominacji rozproszonej i rozdrobnionej wiejskiej sieci osadniczej.

Tabela 9. Upowszechnienie sieci wodociągowej, kanalizacyjnej oraz gazowej w gminach powiatu płockiego oraz w mieście Płocku w latach 2002-2012

% ogółu ludności korzystającej z sieci											
wodociągowej				kanalizacyjnej				gazowej			
	2002	2012	zmiany w pkt. %		2002	2012	zmiany w pkt. %		2002	2012	zmiany w pkt. %
Płock	95,6	96,2	0,6	Płock	88,9	90,0	1,1	Płock	65,4	63,7	-1,7
Bulkowo	92,3	92,8	0,5	Wyszogród (m)	66,1	66,6	0,5	Słupno	5,4	38,7	33,3
Łąck	87,1	92,2	5,1	Drobin (m)	46,1	59,1	13,0	Stara Biała	5,4	19,7	14,3
Wyszogród (m)	83,7	91,4	7,7	Gąbin (m)	44,4	59,0	14,6	Staroźreby	3,1	5,8	2,7
Słupno	82,7	91,1	8,4	Stara Biała	24,9	47,1	22,2	Gąbin (m)	0,0	3,1	3,1
Drobin (m)	87,4	87,0	-0,4	Słupno	17,9	46,4	28,5	Radzanowo	0,0	1,2	1,2
Radzanowo	74,5	85,5	11,1	Nowy Duninów	8,0	34,4	26,4	Drobin (m)	0,0	0,2	0,2
Nowy Duninów	74,0	83,5	9,5	Łąck	28,6	31,1	2,5	Brudzeń Duży	0,0	0,1	0,1
Bodzanów	76,1	81,5	5,4	Bielsk	21,7	24,5	2,8	Mała Wieś	0,0	0,0	0,0
Staroźreby	78,8	81,4	2,6	Brudzeń Duży	12,1	22,7	10,6	Bielsk	0,0	0,0	0,0
Stara Biała	71,7	81,2	9,5	Staroźreby	9,0	22,5	13,5	Bodzanów	0,0	0,0	0,0
Słubice	78,0	81,1	3,1	Bodzanów	0,0	19,9	19,9	Bulkowo	0,0	0,0	0,0
Gąbin (m)	76,2	80,3	4,1	Mała Wieś	17,4	17,9	0,5	Drobin (w)	0,0	0,0	0,0
Drobin (w)	78,0	78,4	0,4	Słubice	14,0	16,3	2,3	Gąbin (w)	0,0	0,0	0,0
Brudzeń Duży	71,3	77,6	6,3	Bulkowo	13,7	14,3	0,6	Łąck	0,0	0,0	0,0
Mała Wieś	72,1	75,7	3,6	Radzanowo	0,0	9,5	9,5	Nowy Duninów	0,0	0,0	0,0
Bielsk	67,3	73,9	6,6	Wyszogród (w)	5,0	5,0	0,0	Słubice	0,0	0,0	0,0
Gąbin (w)	52,4	71,0	18,6	Drobin (w)	0,0	1,1	1,1	Wyszogród (m)	0,0	0,0	0,0
Wyszogród (w)	49,8	70,5	20,7	Gąbin (w)	0,0	0,0	0,0	Wyszogród (w)	0,0	0,0	0,0

Jednostki uporządkowano wg malejącego udziału ludności korzystającej odpowiednio z sieci: wodociągowej, kanalizacyjnej oraz gazowej w 2012 r.

Kolorem jasno szarym zaznaczono gminy o najwyższym, a ciemno szarym o najniższym poziomie względnego przyrostu (największym ubytku) liczby ludności

Źródło: opracowanie i układ własny na podstawie danych GUS

W zakresie rozwoju sieci kanalizacyjnej w gminach powiatu plockiego występuje relatywnie niski stopień jej upowszechnienia. W tutejszych miastach – Wyszogród, Drobin, Gąbin, korzystało z tej sieci 60-67% ogółu ich ludności. W najlepszych pod tym względem gminach wiejskich – Stara Biała, Słupno, było to niespełna 50%. W najłabszych pod tym względem gminach (Radzanowo) oraz obszarach wiejskich gmin: Wyszogród i Drobin, wskaźnik ten nie osiągał nawet 10%, a na obszarze wiejskim gminy Gąbin sieci takiej nie było wcale – tabela 9. W przypadku sieci kanalizacyjnej widać zbieżność między poziomem upowszechnienia tej sieci a przyrostem/ubytkiem liczby mieszkańców odpowiednich gmin. Mimo stwierdzonego w większości badanych jednostek niskiego poziomu dostępności sieci kanalizacyjnej, niemal wszędzie odnotowano, w wyniku rozbudowy tej sieci w latach 2002-2012, obniżenie przeciętnej liczby osób korzystających z kanalizacji przypadającej na km tej sieci. Podobnie jednak jak w przypadku sieci wodociągowej, rozbudowa w niesprzyjających warunkach rozproszenia osadnictwa sieci kanalizacyjnej przynosi oczywiste korzyści społeczne i środowiskowe (wzrost liczby przyłączy do budynków i osób korzystających i w większości przypadków wzrost ilości odprowadzanych ścieków – Aneks 2).

Na jeszcze niższym, wręcz śladowym poziomie, jest dostępność w gminach powiatu plockiego sieci gazowej. W 2012 r. występowała ona zaledwie w 7 gminach. Korzystało z niej odpowiednio w gminach: Słupno – 38,7% ludności, Stara Biała – 19,7%, Staroźreby – 5,8%, w mieście Gąbin 3,1%, w Radzanowie 1,2%, w mieście Drobin 0,2% i w gminie Brudzeń Duży 0,1% – tabela 9. Tak więc mimo bliskości potencjalnego źródła zaopatrzenia w gaz z rafinerii w Płocku, zapewne warunki ekonomiczne nie pozwalają na upowszechnienie w systemie sieciowym tego źródła energii, nawet na tutejszych obszarach o intensywnej, zwartej zabudowie.

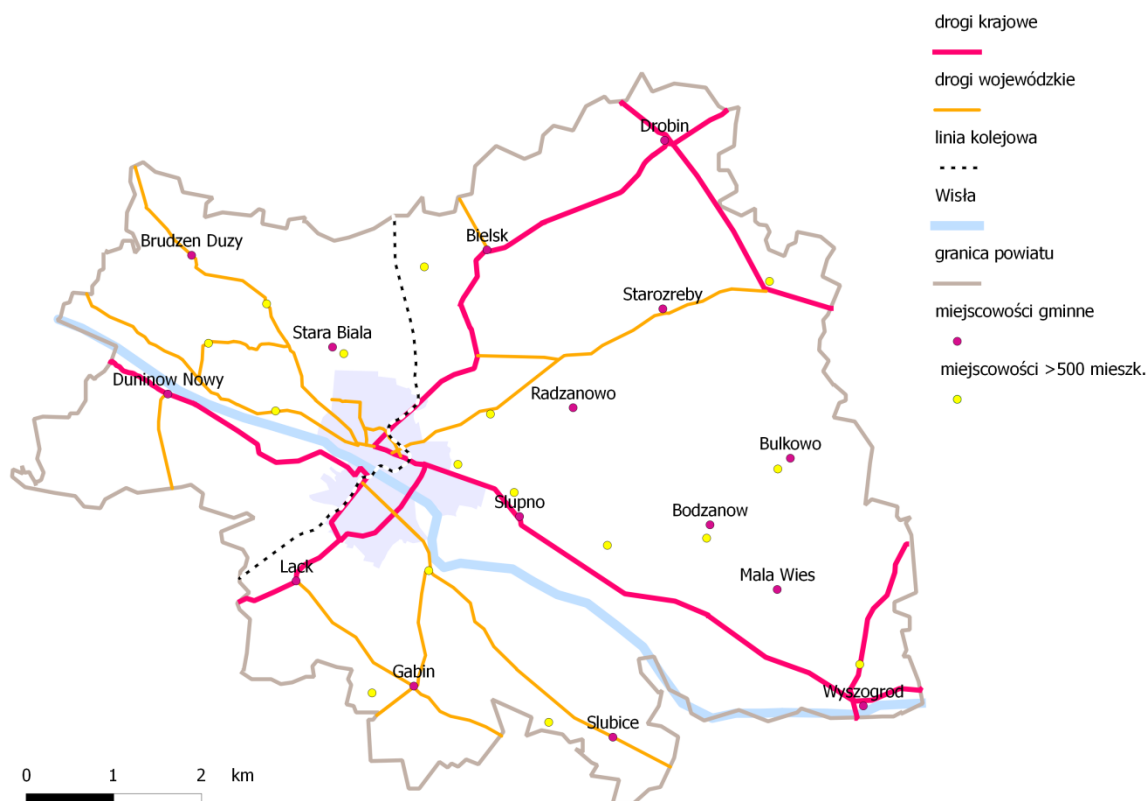
Niejako dwudzielny charakter sieci osadniczej oraz intensywności zagospodarowania obszaru powiatu plockiego, który tworzą z jednej strony umiarkowanie środowiskowo przekształcone gminy lewobrzeżne i nadwiślańskie fragmenty gmin prawobrzeżnych powiatu plockiego, a z drugiej cała północna część tego powiatu użytkowana rolniczo, pokryta rozproszoną siecią miejscowości wiejskich, znajduje odbicie w układzie sieci transportowo-komunikacyjnej powiatu. Według stanu w połowie 2012 r. można uznać, iż układ sieci drogowej na terenie powiatu plockiego jest relatywnie dobrze rozwinięty, zwłaszcza jeśli uwzględni się zakończenie prowadzonych i planowanych w najbliższym okresie inwestycji drogowych.

Należy jednak zwrócić uwagę na duże zróżnicowanie w dostępności komunikacyjnej poszczególnych gmin powiatu. Przez teren powiatu przebiega 130 km dróg krajowych (numer 10, 60, 50 i 62). Głównym ciągiem komunikacyjnym powiatu na linii wschód-zachód jest droga numer 62, ona też ma najdłuższy przebieg spośród dróg krajowych przez teren powiatu (53,2 km). Ogólnie drogi krajowe przebiegają przez 11 gmin powiatu, a bezpośredni dostęp do nich posiada tylko 6 miejscowości gminnych – Duninów Nowy, Łąck, Słupno, Wyszogród, Drobin i Bielsk (rysunek 6).

Uzupełnienie sieci dróg krajowych stanowią drogi wojewódzkie, których przez teren powiatu przebiega 8 (drogi nr 540, 562, 564, 567, 568, 573, 575, 577). Przecinają one 12

gmin, a nie są obecne na terenie 3 (Bulkowo, Bodzanowo, i Mała Wieś) – rysunek 6. Należy zauważyć, że gmina Bulkowo nie posiada na swoim obszarze ani drogi krajowej ani wojewódzkiej.

Rysunek 6. Układ komunikacyjny powiatu płockiego



Źródło: *Diagnoza stanu realizacji prorozwojowych usług publicznych dla Powiatu Płockiego*, raport opracowany przez ECORYS Polska Sp. z o.o., 2013, s. 32.

Problemem pozostaje stan techniczny niektórych odcinków dróg oraz problematyczna użyteczność istniejących tu powiązań kolejowych. Przy stwierdzonym układzie zagospodarowania, rozproszonej wiejskiej sieci osadniczej (na terenie powiatu występuje ok. 450 miejscowości wiejskich), problemem jest nie tylko stan techniczny, a przede wszystkim koszty utrzymania koniecznej, bo odpowiadającej potrzebom obsługi komunikacyjno-transportowej, niezmiernie rozbudowanej sieci dróg gminnych, a także dróg rolniczych. Na obszarze powiatu płockiego przypada w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców niemal 2-krotnie większa długość dróg o nawierzchni twardej niż średnio w województwie mazowieckim, a dróg o nawierzchni gruntowej – prawie 3-krotnie więcej (tabela 10). W warunkach występowania rozproszonego osadnictwa dostęp do podstawowej infrastruktury społecznej, ale także utrzymanie szeroko rozumianych powiązań o charakterze społecznym i gospodarczym, warunkowane są wprost zapewnieniem całorocznej przejezdności

wspomnianego powyżej systemu dróg ze szczególnym uwzględnieniem dróg lokalnych gminnych i powiatowych.

Tabela 10. Drogi gminne i powiatowe na obszarze powiatu plockiego na tle województwa mazowieckiego ogółem w 2012 r.

Rodzaje dróg	Powiat plocki	Woj. mazowieckie
	km	
Drogi gminne w powiecie		
o nawierzchni twardej	560,2	15877,8
o nawierzchni twardej ulepszonej	489,9	14281,2
o nawierzchni gruntowej	912,6	16585,6
Drogi powiatowe wg typu nawierzchni		
o nawierzchni twardej	611,5	13722,2
o nawierzchni twardej ulepszonej	604,9	13452,6
o nawierzchni gruntowej	111,3	1393,2
Drogi – w wskaźniki		
drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni		
na 100 km ²	65,2	83,2
na 10 tys. ludności	105,7	55,8
drogi gminne i powiatowe o gruntowej nawierzchni		
na 100 km ²	57,0	50,6
na 10 tys. ludności	92,3	33,9

Źródło: Opracowanie i układ własny na podstawie BDL GUS

Wybrane elementy infrastruktury społecznej

W zakresie podstawowych placówek infrastruktury społecznej obszar poszczególnych gmin powiatu plockiego jest względnie dobrze wyposażony w podstawowe obiekty będące bazą świadczenia usług w tej dziedzinie. Istotne jest, iż w środkowo-zachodniej części obszaru, na którym leży powiat plocki, znajduje się Płock – miasto na prawach powiatu. W związku z tym, dostępność placówek omawianej infrastruktury trzeba rozpatrywać z uwzględnieniem potencjału tego miasta, co dotyczy sytuacji nie tylko gmin z nim bezpośrednio graniczących. Należy w tym kontekście przypomnieć, iż w skład powiatu plockiego wchodzi tylko 3 gminy miejsko-wiejskie, z 3 względnie małymi miastami (Gąbin, Wyszogród, Drobin) i 12 gmin wiejskich. Taki układ sieci osadniczej ma tu bezpośredni wpływ na istniejącą sieć placówek infrastruktury społecznej.

Zmienność struktury wiekowej ludności w Polsce wywołuje niemal stałe trudności z „dopasowaniem” do zmiennych potrzeb bazy materialnej oraz zaplecza kadrowego szeroko rozumianych usług publicznych, w tym zwłaszcza w zakresie oświaty i wychowania oraz ochrony zdrowia i opieki społecznej.

Wychowanie przedszkolne

Fakultatywny, w zasadniczej części, charakter opieki nad dziećmi w formie wychowania przedszkolnego powoduje, że mimo zmniejszenia liczby dzieci w odnośnej grupie wiekowej na terenie powiatu plockiego średnio biorąc nie występuje tu „nadmiar” placówek tego typu. Co więcej, okresowe zwiększenia liczby urodzeń oraz wprowadzanie obowiązkowej opieki tego typu nad grupą 6-latków wywołuje raczej niedobory w przedmiotowym zakresie. Na terenie powiatu plockiego objętych tą formą opieki było: w miastach 110% liczebności grupy wiekowej 3-6 lat (co wynikało przyjmowania dzieci z gmin ościennych), a na obszarach wiejskich niespełna 51%. Podwyższała poziom tego wskaźnika zwłaszcza grupa 6-latków. W grupie wiekowej 3-4 latków odnośne mierniki kształtowały się na znacznie niższym poziomie: 75% w miastach i 25% na wsi. Z oczywistych względów dostępność wychowania przedszkolnego jest na terenie powiatu nieco większa z uwagi na znaczny potencjał w tej mierze zlokalizowany w mieście na prawach powiatu Płock – tabela 11.

Tabela 11. Wychowanie przedszkolne na terenie powiatu plockiego oraz miasta na prawach powiatu Płock w 2012 r.

Wyszczególnienie	Jednostki	Powiat plocki	Miasto na prawach powiatu Płock
Przedszkola			
placówki	ob.	22	36
oddziały	-	83	181
miejsca	msc	1767	4246
dzieci	osoba	1871	4272
Oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych i dzieci			
ogółem	ob.	38	13
oddziały (klasy, grupy)	-	50	42
dzieci	osoba	832	347
Punkty przedszkolne			
punkty przedszkolne bez specjalnych	ob.	2	1
oddziały	-	3	1
miejsca	msc	40	15
Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym			
w miastach			
dzieci w wieku 3 - 6 lat	%	109,9	87,1
dzieci w wieku 3 - 4 lat	%	75,4	79,4
dzieci w wieku 4 - 6 lat	%	122,5	91,4
na wsi			
dzieci w wieku 3 - 6 lat	%	50,9	
dzieci w wieku 3 - 4 lat	%	27,9	
dzieci w wieku 4 - 6 lat	%	61,2	

Źródło: opracowanie i układ własne na podstawie danych BDL GUS

Szkolnictwo

W związku ze znacznym zmniejszeniem liczebności grup wiekowych dzieci i młodzieży również na obszarze powiatu plockiego oraz miasta na prawach powiatu Płock, oraz występowania w Polsce obowiązku szkolnego do 18 roku życia, współcześnie występuje wyraźne zjawisko swoistego „nadmiaru”, zwłaszcza w zakresie bazy lokalowej w systemie placówek szkolnych. Według danych GUS za 2012 r., prawie we wszystkich typach szkół występuje tu wyraźna przewaga liczby pomieszczeń szkolnych nad liczbą oddziałów. Paradoksalnie, zjawisko to nie dotyczy, średnio biorąc, tylko zasadniczych szkół zawodowych oraz szkół policealnych – tabela 12.

Tabela 12. Szkolnictwo podstawowe, gimnazjalne, zasadnicze zawodowe, średnie zawodowe, ogólnokształcące oraz policealne różnych typów na terenie powiatu plockiego oraz miasta na prawach powiatu Płock w 2012 r.

Wyszczególnienie	Placówki/ obiekty	Pomieszczenia	Oddziały	Uczniowie
Szkoły podstawowe ogółem				
powiat plocki	59	676	440	6477
miasto na prawach powiatu Płock	20	464	379	6968
Suma dwóch powiatów	79	1140	819	13445
Szkoły gimnazjalne				
powiat plocki	25	273	194	3696
miasto na prawach powiatu Płock	19	266	189	4041
suma dwóch powiatów	44	539	383	7737
Zasadnicze szkoły zawodowe				
powiat plocki	3	9	9	219
miasto na prawach powiatu Płock	9	48	70	1246
Suma dwóch powiatów	12	57	79	1465
Technika, licea profilowane, szkoły artystyczne				
powiat plocki	4	42	22	85
miasto na prawach powiatu Płock	26	364	177	3936
Suma dwóch powiatów	30	406	199	4021
Szkolnictwo ogólnokształcące				
powiat plocki	10	78	27	553
miasto na prawach powiatu Płock	33	368	221	5599
Suma dwóch powiatów	43	446	248	6152
Szkoły policealne				
powiat plocki	1	0	1	18
miasto na prawach powiatu Płock	30	122	136	3235
Suma dwóch powiatów	31	122	137	3253

Źródło: opracowane i układ własny na podstawie danych szczegółowych BDL GUS

Liczba uczniów, przypadających na statystyczne pomieszczenie i placówkę szkolną, zbliża się, przeciętnie biorąc, do niebezpiecznie niskiego poziomu graniczącego z finansową racjonalnością ponoszenia kosztów utrzymania takich placówek. Rozwiązanie tego problemu jest niezbędne, ale nie jest łatwe, bowiem konieczne jest tu podejście indywidualne

uwzględniające stricte korzyści społeczne z racjonalnością ekonomiczną nakładów na system oświaty i wychowania w ogóle. Poza tym, jak się wydaje (tabela 12) na terenie powiatu plockiego, wzbogacana potencjałem miasta na prawach powiatu Płock, dostępna jest zróżnicowana oferta w przedmiotowej dziedzinie.

Na terenie powiatu można zidentyfikować działania na rzecz rozwoju szkolnictwa zawodowego i kształcenia ustawicznego. Jak wskazują informacje przekazane przez Starostwo Powiatowe w Płocku, te formy kształcenia cieszą się coraz większą popularnością. Szczególnie podkreślić należy rozwój i dostosowanie szkolnictwa zawodowego do potrzeb lokalnego rynku pracy.

Wybrane elementy potencjału powiatu plockiego oraz miasta na prawach powiatu Płock w zakresie kultury zaprezentowano w Aneksie 3 a z zakresu ochrony zdrowia i opieki społecznej w Aneksie 4. W zasadzie, pod względem ilościowym bazy materialnej w ww. dziedzinach, stopień nasycenia analizowanego obszaru wydaje się wystarczający. Kwestią niezwykle istotnej wagi jest w tej dziedzinie poniesienie znacznych nakładów na doprowadzenie do wymogów współczesności jakościowej strony owej bazy materialnej.

Według *Diagnozy stanu realizacji prorozwojowych usług publicznych dla Powiatu Plockiego*, raportu opracowanego przez ECORYS Polska Sp. z o. o., zdecydowana większość respondentów formułowała opinię o zadowalającym stanie dostępności oraz jakości świadczonych usług w przedmiotowym zakresie na terenie powiatu plockiego.

WYBRANE GOSPODARCZE UWARUNKOWANIA ROZWOJU

Podobnie, jak to miało miejsce w przypadku szeroko rozumianej infrastruktury społecznej, także w zakresie bazy ekonomicznej trudno rozpatrywać obszar powiatu plockiego w oderwaniu od znajdującego się niemal w jego centrum miasta na prawach powiatu Płock. Na obszarze powiatu plockiego widać wyraźne oddziaływanie miasta Płocka, przejawiające się zauważalnie wyższym poziomem nasycenia podmiotami gospodarczymi gmin wiejskich sąsiadujących z tym miastem. Również najwyższy poziom nasycenia ww. podmiotami (niejako z oczywistych względów) występuje w 3 miastach powiatu plockiego (Gąbin, Wyszogród, Drobin). Najniższy poziom nasycenia takimi podmiotami wykazują gminy wiejskie w części wschodniej powiatu, relatywnie najbardziej oddalone od Płocka (obszary wiejskie gmin miejsko-wiejskich Wyszogród i Drobin oraz gminy wiejskie: Bulkowo, Słubice, Staroźreby) – Aneks 5. Można domniemywać, iż jest to z jednej strony efekt wpływów ponad 120 tys. Płocka, przy słabości wpływów Warszawy w tym zakresie. Zauważalna jest wyraźna korelacja między ubytkiem ludności w badanych jednostkach, a niskim nasyceniem podmiotami gospodarczymi ogółem – Aneks 5. Osiągnięty, przedstawiony tu dla 2012 r., poziom nasycenia podmiotami gospodarczymi, jest z oczywistych względów pochodną stopnia aktywizacji gospodarczej ludności poszczególnych gmin w sferze pozarolniczej. Gminy wiejskie i wiejskie części gmin miejsko-wiejskich o najniższym nasyceniu podmiotami gospodarczymi wykazują jednocześnie najniższą intensywność tworzenia nowych podmiotów, zarówno w odniesieniu do ogółu ludności, jak i do osób w wieku produkcyjnym – porównaj Aneks 6 i 7. W tym zakresie zachowana jest prawidłowość wyraźnie wyższej

aktywizacji gmin „podpłockich” zwiększających liczbę ludności, przy jednoczesnej słabości gmin wschodniej części powiatu płockiego charakteryzujących się spadkiem liczby mieszkańców – Aneks 8.

Wśród ogółu podmiotów gospodarczych funkcjonujących na obszarze powiatu płockiego ilościowo zdecydowanie liczebnie dominowały firmy bardzo małe o zatrudnieniu poniżej 10 osób. Stanowiły one w gminach powiatu płockiego od 93 do 98% ogółu. Podmioty nieco większe, tj. zatrudniające 10-49 osób, stanowiły w gminach od 2 do 7% podmiotów. Firmy średniej wielkości (50-249 osób zatrudnionych) występowały na obszarze powiatu płockiego sporadycznie. Po kilka takich podmiotów występowało w gminach Stara Biała, Drobin Miasto, Słupno, Bielsk, Bodzanów, Łąck, a po 1-2 w gminach: Brudzeń Duży, Gąbin Miasto, Wyszogród Miasto, Bulkowo, Gąbin Wieś, Mała Wieś i Słubice. Podmioty o relatywnie dużym zatrudnieniu (250-999 osób) w 2012 r. działały tylko w gminach Słupno (2 podmioty) oraz Bielsk i Radzanowo (po 1 podmiocie) – porównaj Aneks 9, 10, 11 i 12. Firm zatrudniających 1000 i więcej osób według danych GUS w 2012 r. na obszarze powiatu płockiego nie było w ogóle. Powyżej przedstawione liczebności podmiotów różnej wielkości funkcjonujących w gminach powiatu płockiego z oczywistych względów decydowały o nasyceniu firmami każdej z badanych jednostek. W tych warunkach, dominacja nasycenia najmniejszymi podmiotami w poszczególnych gminach w zasadzie przesądza o rozmieszczeniu podmiotów gospodarczych ogółem.

Działalność rolnicza

Wskazana na początku niniejszej analizy specyfika powiatu płockiego, polegająca na współistnieniu na jego terenie pozarolniczych i rolniczych funkcji, znajduje odzwierciedlenie w strukturze dochodów gospodarstw rolnych. Na obszarach wiejskich powiatu płockiego, tzn. w gminach wiejskich i na obszarach wiejskich gmin miejsko-wiejskich, zdecydowana większość gospodarstw w 2010 r. wykazywała uzyskiwanie dochodów z działalności rolniczej. W zależności od gminy udział takich gospodarstw wahał się od 88 do niemal 100%. Oznaczało to zdecydowaną dominację na tamtejszych obszarach wiejskich funkcji rolniczych. Sytuacja ta nie oznaczała bynajmniej wyłączności czy nawet dominacji w uzyskiwanych dochodach zysków z działalności rolniczej. W szczególności bardzo wysoki odsetek gospodarstw domowych na obszarach wiejskich powiatu płockiego (od 25 do 62%) wykazywał pozyskiwanie dochodów z pracy najemnej. Oznacza to, iż od 1/4 do 2/3 gospodarstw rolnych powiatu uzupełniało swoje dochody z pracy najemnej poza gospodarstwem, tj. de facto były to gospodarstwa dwuzawodowe. Jednocześnie, najmniej w co dziesiątym a najwięcej w co trzecim gospodarstwie w gminach znajdujących się na terenie gmin powiatu płockiego, wykazywano dochody pochodzące z rent i emerytur oraz innych niezarobkowych źródeł. Przedstawione fakty zwracają uwagę na względnie niski, średnio biorąc, poziom dochodowości działalności rolniczej prowadzonej na terenie powiatu. Tej oceny nie zmienia fakt, iż wśród ogółu gospodarstw rolnych w poszczególnych gminach powiatu płockiego od 7 do 40% gospodarstw wykazywało także dochody z działalności pozarolniczej – Aneks 13.

Profil produkcyjny gospodarstw rolnych funkcjonujących w poszczególnych gminach wykazywał dość znaczące zróżnicowania. W zakresie użytkowania gruntów, użytki rolne pod zasiewami stanowiły zależności od gminy od 33 do 84% gruntów ogółem. Grunty pod uprawami trwałymi zajmowały największą powierzchnię w gminach: Gąbin (4,5%), Słubice (2,7%), Łąck (1,6%), Wyszogród (1,5%), Radzanowo i Stara Biała (po 1,3%). W pozostałych gminach uprawy trwałe stanowiły poniżej 1% ogółu powierzchni gruntów rolnych. Łąki i pastwiska trwałe zajmowały od kilku do kilkunastu % gruntów rolnych odnośnych jednostek – najwięcej w gminach: Nowy Duninów (23%), Drobin (17%), Łąck (16%), Bielsk (13%) – Aneks 14. Generalnie rzecz ujmując, gminy o najwyższym udziale gruntów pod zasiewami (Radzanowo, Stara Biała, Bodzanów, Bulkowo, Staroźreby) wykazywały jednocześnie relatywnie niski udział produkcji roślinnej o charakterze ogrodniczym i paszowym – Aneks 14.

Pod względem struktury zasiewów obszar powiatu plockiego jest również silnie zróżnicowany. I tak zboża razem zajmowały tu w zależności od gminy od 28 do 58% odnośnych gruntów rolnych. Najwięcej (54-58%) w gminach: Stara Biała, Drobin, Staroźreby, Słupno, Radzanowo, a najmniej (29-45%) w gminach: Nowy Duninów, Słubice, Wyszogród. Jest rzeczą ciekawą, iż największy powierzchniowo udział upraw „tradycyjnych” (żyta i owsa) występował w gminach o najniższym udziale zasiewów zbóż w powierzchni gruntów rolnych ogółem. Specyfika tych upraw wydaje się wskazywać na występowanie tam względnie mniej sprzyjających warunków dla produkcji roślinnej. Jednocześnie w tych samych gminach o najniższym udziale powierzchni zajętej przez zboża występował najniższy udział upraw przemysłowych, w tym buraków cukrowych, rzepaku i rzepiku, a także warzyw gruntowych – porównaj Aneks 15a i 15b. Potwierdza to wcześniejszą obserwację o występowaniu zróżnicowanych warunków dla prowadzenia produkcji roślinnej na obszarach wiejskich powiatu plockiego.

Duże różnice występują również w intensywności produkcji zwierzęcej rozwijanej w poszczególnych gminach powiatu plockiego. Odnosząc pogłowie zwierząt hodowlanych do 100 ha użytków rolnych, stwierdza się w zakresie hodowli bydła, w zależności od gminy, zróżnicowanie obsady od 9 (Łąck) do 78 sztuk (Drobin) na 100 ha – Aneks 16. Gminy wykazujące najwyższy poziom obsady bydła (Drobin, Bulkowo, Mała Wieś, Wyszogród, Staroźreby, Bielsk) mają jednocześnie przeważnie zaledwie przeciętny lub niski poziom obsady trzody chlewnej oraz drobiu w odniesieniu do powierzchni swoich użytków rolnych. W produkcji trzody chlewnej zdecydowanie dominowały w powiecie gminy: Słupno, Stara Biała, Słubice, Gąbin, Radzanowo. Te również gminy wykazywały najwyższą w odniesieniu do użytków rolnych ilość drobiu – Aneks 16.

Zasygnalizowany tu profil bazy ekonomicznej w gminach powiatu plockiego ma swoje konsekwencje w sytuacji na tutejszym rynku pracy. Występuje tu wyższy niż średnio w województwie oraz w mieście na prawach powiatu Płocku udział bezrobotnych wśród ogółu ludności w wieku produkcyjnym – Aneks 17.

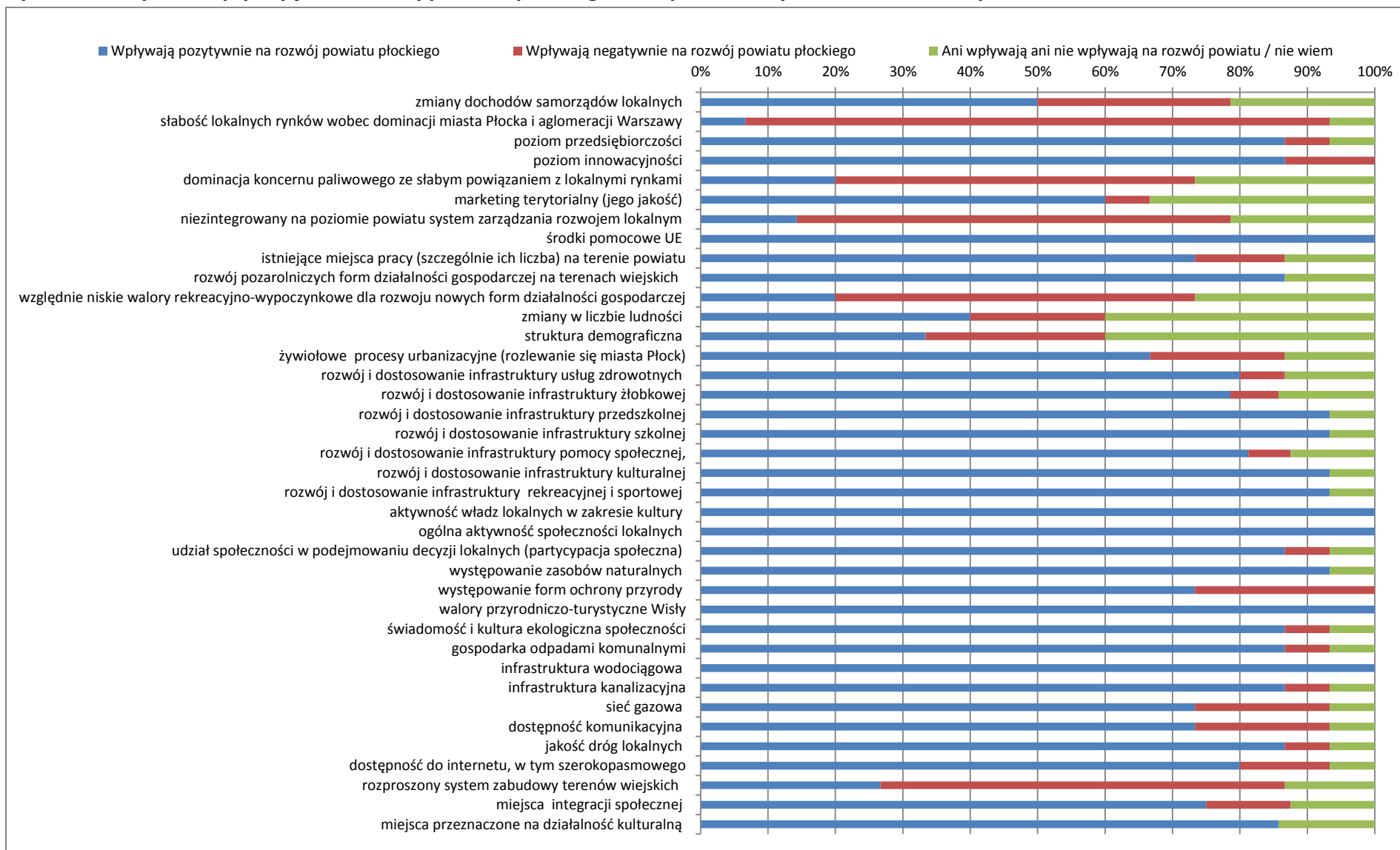
III. PODSUMOWANIE DIAGNOZY

Podsumowując analizy dokonane w Diagnozie, należy wskazać na wyraźny, dychotomiczny charakter powiatu, szczególnie w zakresie bazy ekonomicznej. W jednostkach silnie powiązanych z miastem na prawach powiatu Płock, zauważalna jest względnie wysoka dynamika i aktywność pozarolniczej sfery gospodarczej, przejawiająca się w relatywnie wysokim nasyceniu podmiotami gospodarczymi. Zdecydowana większość gospodarstw domowych na obszarach wiejskich powiatu w jakiejś części utrzymuje się z działalności rolniczej, ale warunki do jej rozwoju są na terenie powiatu silnie zróżnicowane. Wskazują na to zróżnicowane profile produkcji rolniczej poszczególnych gmin powiatu płockiego – w zależności od gminy z przewagą: upraw zbóż, roślin przemysłowych, bądź działalności ogrodniczej, a także zróżnicowany profil w zakresie hodowli zwierząt gospodarskich. Dochodowość rolnictwa w gminach powiatu płockiego, średnio biorąc nie wydaje się zbyt atrakcyjna, bowiem od 1/4 do prawie 2/3 gospodarstw rolnych wykazywało dochody z pracy najemnej podejmowanej poza własnym gospodarstwem rolnym. Sytuacja ta ma miejsce w warunkach słabości pozarolniczego sektora gospodarki w gminach oddalonych od subregionalnego ośrodka wzrostu, tj. miasta Płocka, braku konkurencyjnych subregionalnych ośrodków wzrostu i rozwoju gospodarczego w bezpośrednim otoczeniu powiatu płockiego i pozostawianiem poza zasięgiem silnych bezpośrednich wpływów Warszawy i aglomeracji warszawskiej. Wydaje się zatem, iż występuje w powiecie płockim silne uzależnienie warunków bytu materialnego mieszkańców obszarów wiejskich od rozwoju produkcji rolniczej oraz warunków jej zbytu na rynkach rolnych. Tym większa wydaje się więc rola podjęcia i rozwoju zintegrowanego zarządzania rozwojem w skali powiatu, z uwzględnieniem roli tutejszego subregionalnego ośrodka wzrostu i rozwoju społeczno-gospodarczego.

Żeby uzupełnić dane eksperckie o perspektywę Zarządzających powiatem, na przełomie lipca i sierpnia 2014 r. przeprowadzono badania ankietowe, pozwalające określić czynniki i bariery rozwoju powiatu, w ich opinii (uzyskane odpowiedzi zestawiono na rysunku 7). Ponadto, ponieważ jak zaznaczono we wstępie do Diagnozy analizę prowadzono w oparciu o wybrane czynniki rozwoju, to dla uzupełnienia przeprowadzono analizę porównawczą powiatu płockiego na tle województwa. Analizą objęto podstawowe wskaźniki ze sfery społecznej, gospodarczej i przestrzenno-środowiskowej, a wyniki zestawiono na rysunku 8.

Z wykorzystaniem wyników Diagnozy, analiz porównawczych, a także opinii liderów i pracy warsztatowej, przeprowadzono analizę SWOT dla powiatu (Tabela 13).

Rysunek 7. Czynniki wpływające na rozwój powiatu plockiego – w opinii lokalnych liderów formalnych



Rysunek 8. Wybrane wskaźniki powiatu płockiego w relacji do średniej mazowieckiej w 2012 r. (2013 r.)* - Mazowsze 100

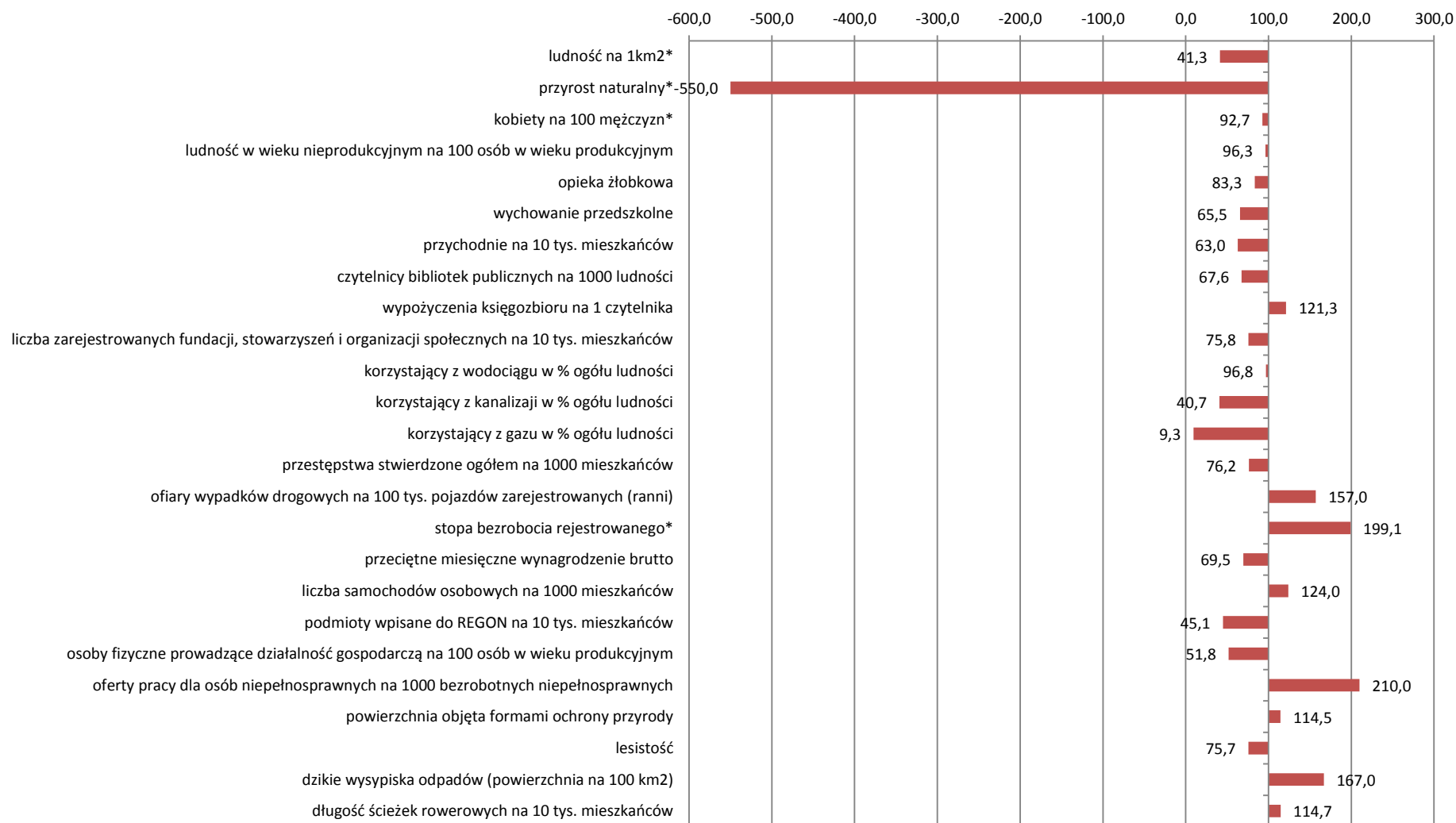


Tabela 13. Analiza SWOT dla powiatu plockiego

	MOCNE STRONY	SŁABE STRONY	
POZYTYWY	• adekwatna do potrzeb oferta edukacyjna, w tym infrastruktura na poziomie podstawowym i gimnazjalnym • duża aktywność i skuteczność powiatu w zakresie pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych • atrakcyjne tereny rekreacyjne o cennych walorach przyrodniczych i kulturowych • dobre warunki dla produkcji rolniczej, w tym żywności wysokiej jakości • wyższy niż w województwie i w kraju odsetek terenów chronionych • wysoki poziom kapitału ludzkiego • cykliczne wydarzenia promujące powiat (regaty, dożynki, święto chleba) • aktywność na rzecz budowania tożsamości lokalnej (muzea, zespoły artystyczne, w tym ludowe) • istnienie stanic wodnych, ośrodków turystycznych i gospodarstw agroturystycznych	• zróżnicowana dostępność komunikacyjna wewnątrz powiatu z występującymi obszarami wykluczenia komunikacyjnego • zły stan dróg • niedostosowane do natężenia ruchu i potrzeb rozkłady jazdy • zmarginalizowany transport kolejowy • słaby system informacji o usługach kultury w powiecie i średnio niższa niż w województwie i w kraju liczba osób korzystających z usług kultury • niewielka liczba miejsc integracji społecznej, w tym przeznaczonych do prezentowania twórczości artystycznej • niska dostępność żłobków i przedszkoli • brak szeroko rozwiniętej sieci placówek szkolnictwa ponadgimnazjalnego, także zawodowego, konkurencyjnych do miasta Płock • ograniczone środki finansowe powiatu i gmin na rozbudowę i modernizację infrastruktury technicznej • niewspółmierna do potrzeb ilość mieszkań komunalnych i socjalnych • niedostosowanie przestrzeni publicznej do potrzeb mieszkańców (w tym niepełnosprawnych) • bardzo zróżnicowany na terenie powiatu dostęp do sieci: wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej • rozdrobniona struktura agrarna • brak nowoczesnej infrastruktury towarzyszącej (zaplecza) do rozwoju turystyki i rekreacji • brak wspólnej oferty inwestycyjnej	NEGATYWY

POZYTYWY	SZANSE	ZAGROŻENIA	NEGATYWY
	• wspieranie przez Starostwo powiatowe Planu rozwoju szkolnictwa zawodowego • sąsiedztwo miasta Płock – ośrodka o znaczeniu subregionalnym w zakresie usług publicznych (szczególnie edukacyjnych, zdrowotnych a także kulturalnych) • funkcjonowanie Związku Gmin Regionu Płockiego oraz 3 Lokalnych Grup Działania • przynależność powiatu do RIT miasta Płocka • zagospodarowanie wybrzeża Wisły, w tym do celów rekreacyjnych i komunikacji rzecznej • współfinansowanie komunikacji publicznej przez dużych pracodawców (np. PKN Orlen) w zakresie dojazdów z i do pracy • PKN Orlen i PERN jako stabilne miejsca pracy • atrakcyjna lokalizacja powiatu (w tym w korzystnym układzie komunikacyjnym dużych aglomeracji Warszawa, Łódź, Toruń) • sprzyjająca polityka państwa i województwa dla wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich	• niekorzystne trendy demograficzne • przewaga komparatywna usług publicznych w mieście Płocku • występowanie zagrożeń naturalnych, w tym powodzi • niedostateczne wykorzystanie dla celów rozwojowych Wisły • niewystarczająca współpraca i dialog pomiędzy gminami i powiatem	

Źródło: opracowanie własne z uwzględnieniem wyników dyskusji moderowanej przeprowadzonej w czasie warsztatu strategicznego w dniu 9 czerwca 2014 r. oraz dyskusji podczas spotkania konsultacyjnego w dniu 9 października 2014 r.

IV. OCENA REALIZACJI CELÓW DOTYCHCZASOWEJ STRATEGII POWIATU PŁOCKIEGO

Ponieważ, jak zaznaczono we wprowadzeniu do dokumentu, planowanie strategiczne jest procesem, to przystępując do pracy nad niniejszą Strategią dokonano (z wykorzystaniem metody pracy warsztatowej) oceny realizacji i aktualności celów strategicznych powiatu wyznaczonych w perspektywie 2015 r.

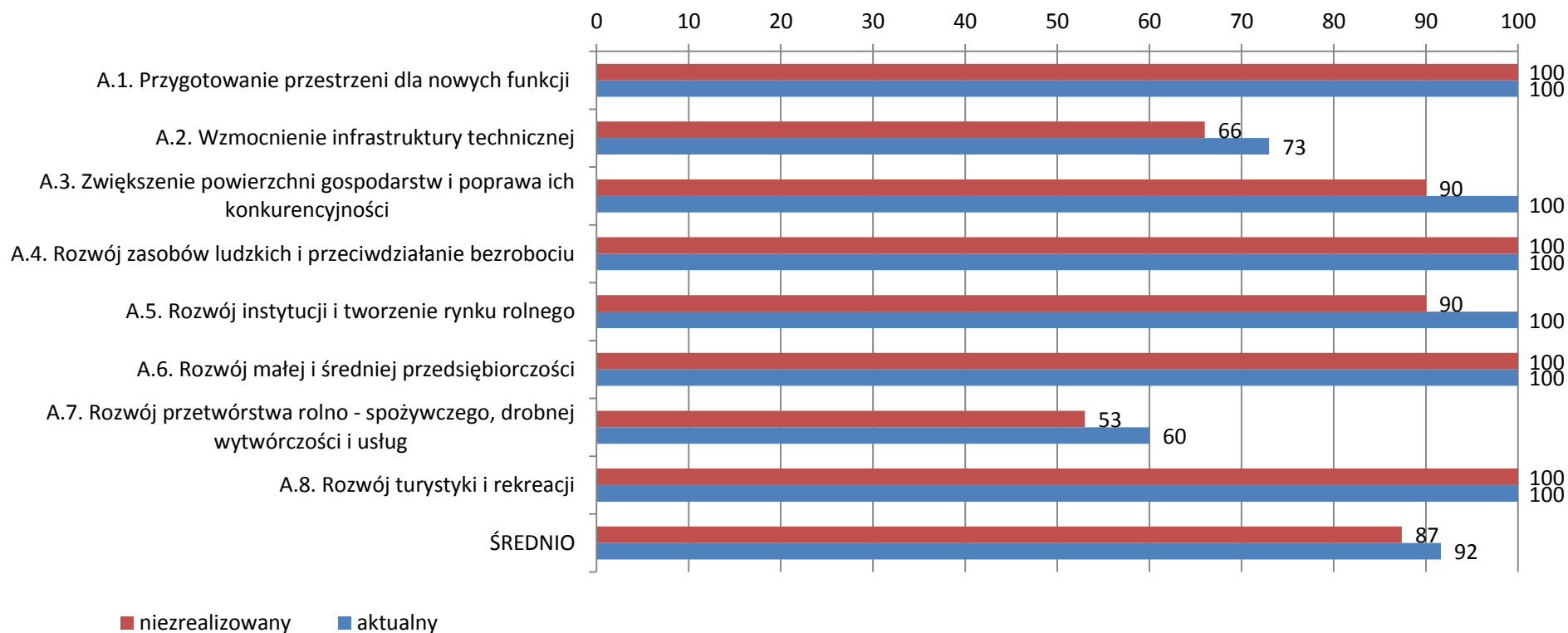
Ocenę przeprowadzono dla wszystkich celów strategicznych i kierunków rozwoju powiatu sformułowanych w 2001 r. Wyniki oceny, dokonanej przez lokalnych liderów, zestawiono na rysunkach 9-12. Za najbardziej aktualny został uznany cel strategiczny D tj. *Integracja społeczna – więzi* (100% wskazało na jego aktualność).

Biorąc pod uwagę dokonaną ocenę realizacji i aktualności celów, a także: wyniki ankiety skierowanej do liderów formalnych, przeprowadzoną analizę SWOT i Diagnozę, sformułowano kluczowe, dla dalszych prac nad Strategią, wytyczne dotyczące zakresu problemowego celów.

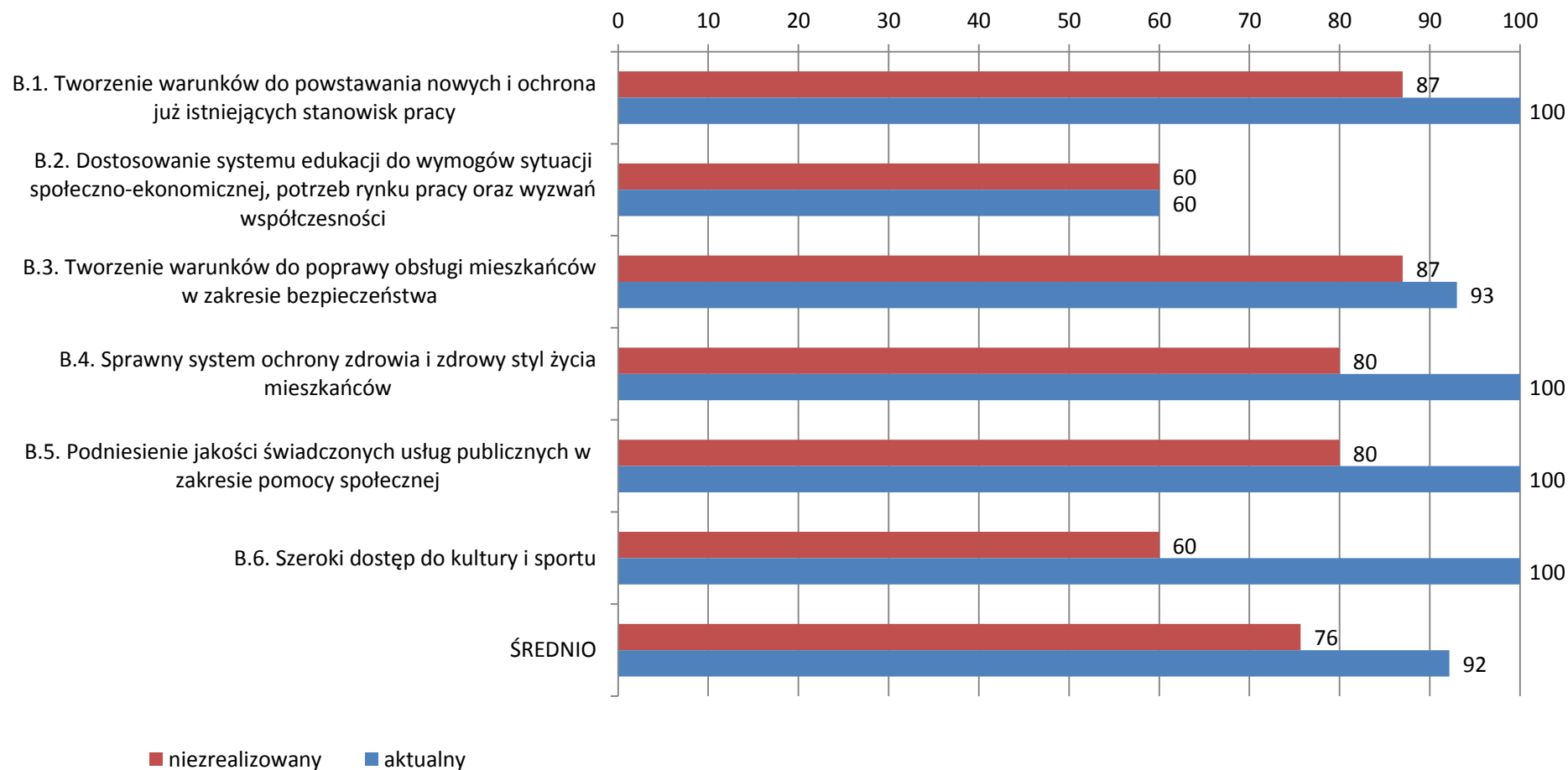
Uznano, że
Strategia rozwoju powiatu płockiego na lata 2014-2020
koncentrować się będzie na:

- wspieraniu procesów przedsiębiorczości
- przeciwdziałaniu bezrobociu, w tym poprzez wspieranie tworzenia pozarolniczych miejsc pracy, a także dalsze dostosowanie szkolnictwa ponadgimnazjalnego do potrzeb lokalnego rynku pracy
- poprawie dostępności i jakości usług publicznych
- dalszym rozwoju infrastruktury technicznej
- zapewnieniu bezpieczeństwa ekologicznego
- zwiększeniu dostępności i wykorzystania internetu (w tym rozwoju e-usług)
- budowaniu szeroko rozumianej tożsamości lokalnej.

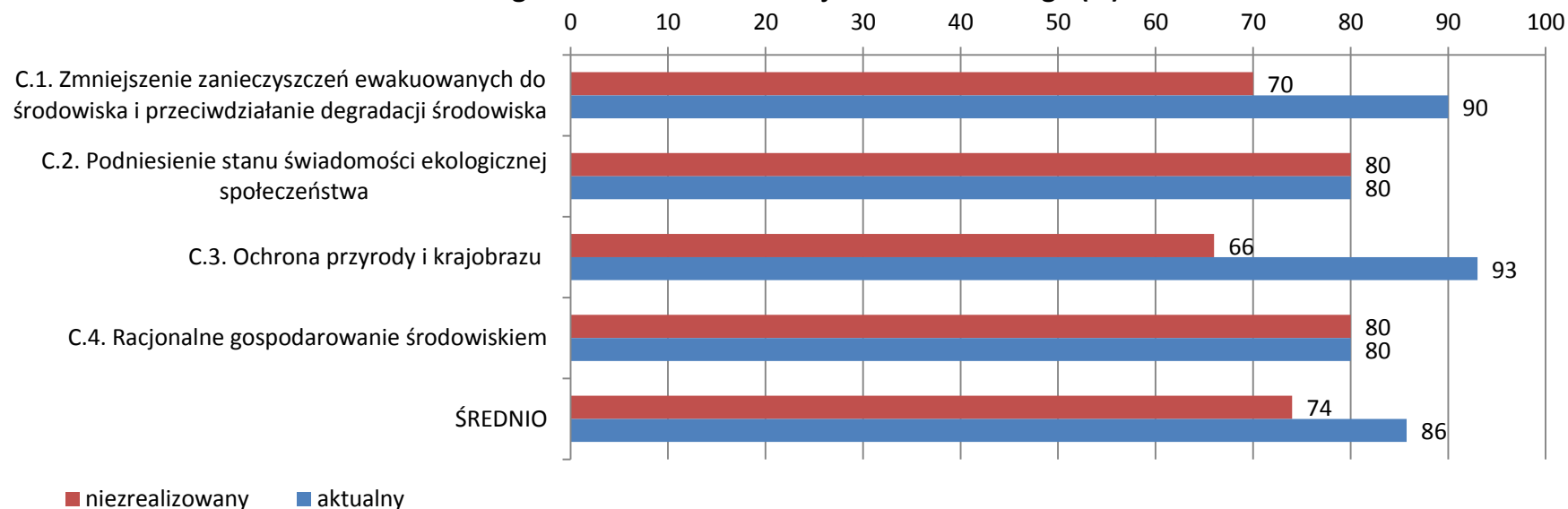
Rysunek. 9. Ocena Celu Strategicznego A. Wielofunkcyjny rozwój terenów wiejskich (korzystne przemiany struktury agrarnej, nowe miejsca pracy na wsi w sektorze okołorolniczym, turystyka) (%)



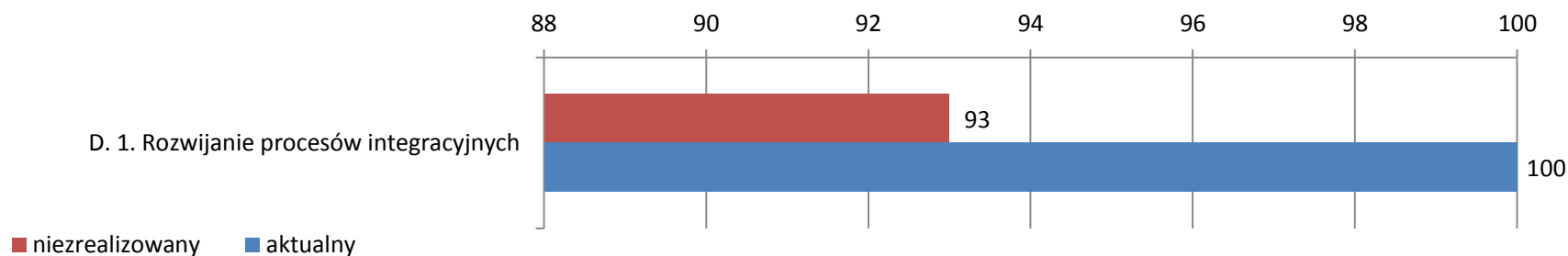
Rysunek 10. Ocena Celu Strategicznego B. Podniesienie jakości świadczonych usług publicznych (ochrona miejsc pracy, bezpieczeństwo, edukacja, ochrona zdrowia, pomoc społeczna) (%)



Rysunek 11. Ocena Celu Strategicznego C. Poprawa stanu środowiska przyrodniczego i ochrona jego zasobów zgodnie z zasadami rozwoju zrównoważonego (%)



Rysunek 12. Ocena Celu Strategicznego D. Integracja społeczeństwa – więzi (%)



V. KIERUNKI ROZWOJU STRATEGICZNEGO POWIATU PŁOCKIEGO W PERSPEKTYWIE DO 2020 ROKU

Wizja rozwoju jednostki samorządu terytorialnego to opis oczekiwanego w przyszłości stanu rozwoju. Jest to także informacja o aspiracjach Zarządzających rozwojem (lidera zbiorowego), a poprzez partycypacyjny charakter jej wypracowania, pełni także funkcję jednoczenia wokół idei rozwoju lokalnego.

Wizja Powiatu Płockiego, wyrażona przez uczestników warsztatów odbywających się 9 czerwca 2014 r., zakłada, że w perspektywie do 2020 r.

**Powiat Płocki to bezpieczna Mała Ojczyzna,
w której chcemy żyć, pracować i wypoczywać**

Przedstawione na rysunku 13 graficzne ujęcie wizji wyjaśnia szerzej zawarte w niej słowa-klucze za pomocą haseł. Hasła, czyli interpretacja wizji, z jednej strony wypływają z poprzedniej Strategii, której kontynuacją jest niniejszy dokument (i tym samym wizja, do której realizacji obecna Strategia ma prowadzić) – te hasła zostały na rysunku zaznaczone kursywą. Z drugiej strony wynikają one z aktualnej diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej Powiatu Płockiego – te hasła zostały wyboldowane.

Osiągnięcie stanu rozwoju wyrażonego w wizji możliwe będzie poprzez realizację celów (rysunek 14). W niniejszej Strategii sformułowano:

- cel nadrzędny,
- cele strategiczne (pogrupowane w wiązki tematyczne celów strategicznych),
- kierunki działań w ramach każdego z celów strategicznych.

Powiat Płocki to



tożsamość
lokalna
dziedzictwo
Mała Ojczyzna,
współpraca między jst
świadomość
ekologiczna
integracja
społeczna

infrastruktura
techniczna i
społeczna
ochrona
środowiska
internet
bezpieczna
dostępność
powiatu
przeciwdziałanie
klęskom żywiołowym

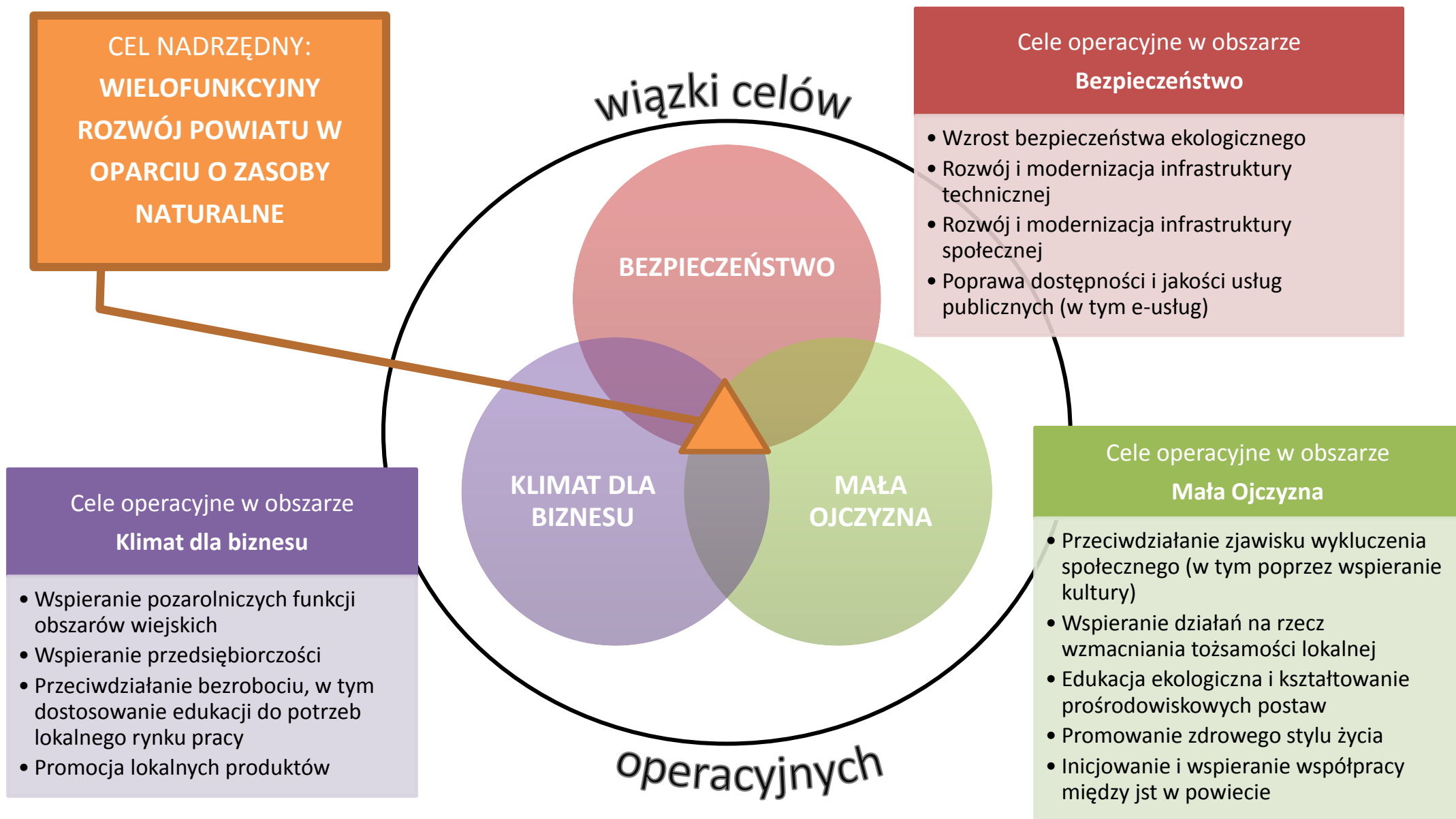
w której chcemy

zdrowy styl
życia
kultura i
sport
żyć,
wysoka
jakość życia
pomoc
społeczna
rozwój
zasobów
ochrona
zdrowia

szlaki i pakiety
turystyczne
aktywny
wypoczynek
i wypoczywać
rozwój turystyki i rekreacji

przeciwdziałanie
bezrobociu
rozwój
miejsc pracy
pracować
wielofunkcyjność
rozwoju
wspieranie
rynku rolnego
rozwój
MŚP
konkurencyjność

Rysunek 13. Wizja Powiatu Płockiego w perspektywie do 2020 r.



Rysunek 14. Schemat celów Powiatu Płockiego w perspektywie do 2020 r.

**Opis kierunków działań
planowanych do realizacji w ramach celów operacyjnych
w perspektywie do 2020 r.**

OBSZAR: KLIMAT DLA BIZNESU

**CEL OPERACYJNY: WSPIERANIE POZAROLNICZYCH FUNKCJI
OBSZARÓW WIEJSKICH**

Powiat płocki, w zdecydowanej większości tworzą tereny wiejskie, stanowiące wyzwanie dla planowania strategicznego. Obszar ten, administracyjnie wiejski, nie jest jednolity², dlatego też cele i działania kierowane do obszarów wiejskich powiatu są zróżnicowane. W ramach celu operacyjnego *wspieranie pozarolniczych funkcji obszarów wiejskich* realizowane będą następujące kierunki działań:

- określanie, w skali powiatu, centrów aktywności (węzłów) pozarolniczej działalności gospodarczej,
- prowadzenie działań informacyjnych i szkoleniowych dla osób, które chcą podejmować działalność pozarolniczą na obszarach wiejskich, w tym szczególnie z zakresu agroturystyki oraz przetwórstwa rolno-spożywczego,
- promowanie obszarów o potencjale turystycznym i rekreacyjnym (w tym promocja gospodarstw agroturystycznych i innych obiektów turystycznych),
- wspieranie (wspólnie z LGD) rozwoju infrastruktury okołoturystycznej (w tym tworzenie parków tematycznych),
- wspieranie rozwoju drobnej wytwórczości i usług na terenach wiejskich.

Cel operacyjny i proponowane w ramach niego działania wpisują się w *Strategię rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze*:

Kierunek działań numer 5. Tworzenie warunków do zwiększania inwestycji pozarolniczych – głównie w przemyśle rolno-spożywczym (działanie 5.1. Rozwój specjalizacji regionalnych przemysłu rolno-spożywczego).

Kierunek działań numer 11. Wzmacnianie potencjału rozwojowego i absorpcyjnego obszarów wiejskich (działanie 11.6. Rozwój przedsiębiorczości i tworzenie pozarolniczych miejsc pracy).

Kierunek działań numer 21. Wzrost wykorzystania zasobów ludzkich poprzez zwiększenie mobilności zawodowej i przestrzennej (działanie 21.1. Wspieranie reorientacji zawodowej osób odchodzących z rolnictwa).

Kierunek działań numer 32. Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego do zwiększania atrakcyjności turystycznej regionu

² Więcej na ten temat w części *Diagnoza*.

(działanie 32.1. Poprawa atrakcyjności turystycznej regionu w oparciu o walory przyrodnicze (w szczególności w obszarach pasm turystycznych).

CEL OPERACYJNY: WSPIERANIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Przedsiębiorczość to postawa ludzi, objawiająca się m. in. prowadzeniem własnej działalności gospodarczej. Jest to więc zarówno cecha, jak i proces pożądany w rozwoju lokalnym, dlatego też proponowane są, w ramach Strategii, następujące kierunki działań:

- inicjowanie i współorganizowanie specjalistycznych, dostosowanych do zapotrzebowania, szkoleń dla przedsiębiorców,
- wspieranie rozwoju instytucji otoczenia biznesu,
- inicjowanie współpracy przedsiębiorców, w tym także tworzenie wspólnych ofert promocyjnych,
- działania na rzecz poprawy konkurencyjności gospodarstw rolnych (w tym inicjowanie powstawania grup producenckich),
- działania informacyjne i edukacyjne dla rolników produkujących żywność o podwyższonej jakości,
- promowanie działalności gospodarczej zgodnej z uwarunkowaniami naturalnymi powiatu,
- inicjowanie działań na rzecz powołania Powiatowego Inkubatora Przedsiębiorczości, skierowanego do branży rolniczej i około rolniczej z terenów wiejskich powiatu.

Cel operacyjny i proponowane w ramach niego działania wpisują się w *Strategię rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze*:

Kierunek działań numer 11. Wzmacnianie potencjału rozwojowego i absorpcyjnego obszarów wiejskich (działanie 11.6. Rozwój przedsiębiorczości i tworzenie pozarolniczych miejsc pracy).

Kierunek działań numer 21. Wzrost wykorzystania zasobów ludzkich poprzez zwiększenie mobilności zawodowej i przestrzennej (działanie 21.2. Wspieranie postaw przedsiębiorczych oraz samozatrudnienia).

CEL OPERACYJNY: PRZECIWDZIAŁANIE BEZROBOCIU, W TYM DOSTOSOWANIE EDUKACJI DO POTRZEB LOKALNEGO RYNKU PRACY

Współczesne wyzwania cywilizacyjne, w tym rynku pracy, wymagają ciągłego doskonalenia, edukacji przez całe życie i gotowości do zmiany wykonywanego zawodu. Wychodząc na przeciw tym wyzwaniom w Strategii zaproponowano następujące kierunki działań:

- zwiększenie oferty edukacji ponadgimnazjalnej, dostosowanej do lokalnego rynku pracy, w tym szczególnie na terenach wiejskich,
- wspieranie rozwoju szkolnictwa zawodowego, w tym doposażenie pracowni,
- tworzenie, w porozumieniu z lokalnymi pracodawcami, oferty kursów przekwalifikujących i doszkalających (kontynuacja i rozszerzenie działań już podjętych),
- wspieranie zatrudnienia osób niepełnosprawnych i innych zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- promowanie i wspieranie idei wolontariatu i staży jako możliwości zdobywania doświadczenia zawodowego (koordynowanie wspólnej oferty w tym zakresie, szczególnie kierowanej do młodych, tworzonej przez wszystkie zainteresowane podmioty),
- promowanie postaw przedsiębiorczych, poprzez konkursy, programy mentoringu (prowadzone wspólnie z przedsiębiorstwami działającymi na terenie powiatu) dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

Cel operacyjny i proponowane w ramach niego działania wpisują się w *Strategię rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze*:

Kierunek działań numer 18. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego (działanie 18.1. Kształcenie zawodowe młodzieży; działanie 18.2. Kształcenie ustawiczne i podnoszenie kwalifikacji zawodowych; działanie 18.5. Dostosowanie systemów kształcenia i szkoleń do potrzeb rynku pracy).

Kierunek działań numer 19. Aktywizacja rezerw rynku pracy oraz działania na rzecz poprawy sytuacji demograficznej (działanie 19.1. Aktywizacja zawodowa osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy, w tym osób wychowujących dzieci, niepełnosprawnych oraz absolwentów i osób w wieku 50+).

Kierunek działań numer 22. Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego, integracja społeczna (działanie 22.1. Przeciwdziałanie bezrobociu i łagodzenie skutków bezrobocia).

CEL OPERACYJNY: PROMOCJA LOKALNYCH PRODUKTÓW

Żyjąc w erze globalizacji coraz częściej odczuwamy tęsknotę za tym, co lokalne. Moda na lokalność, na produkty powstałe blisko miejsca zamieszkania, których transport nie powoduje znaczącego wpływu na środowisko, to także szansa rozwoju. Aby tak się jednak stało, potrzebne są skoordynowane działania informacyjne i promocyjne, które będą także wspierać rozwój rolnictwa i turystyki. Kierunki działań przewidziane w ramach niniejszego celu operacyjnego to:

- opracowanie, wspólnie z gminami, LGD i organizacjami społecznymi, katalogu produktów lokalnych powiatu plockiego,
- opracowanie strategii promocji tych produktów, w tym głównie poprzez działania Starostwa Powiatowego,

- lobbowanie włączenia promocji lokalnych produktów powiatu plockiego w działania promocyjne regionu,
- przygotowanie propozycji pakietów turystycznych nawiązujących do lokalnych produktów, w tym oferta dla turystów związana ze współuczestnictwem w wytwarzaniu takich produktów,
- promowanie lokalnych produktów poprzez instytucje kultury, w tym głównie muzea, biblioteki i inne miejsca integracji społecznej,
- powiązanie idei proponowanego parku kultury i lokalnych produktów (np. poprzez ekomuzea, wioski tematyczne).

Cel operacyjny i proponowane w ramach niego działania wpisują się w *Strategię rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze*:

Kierunek działań numer 32. Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego do zwiększania atrakcyjności turystycznej regionu (działanie 32.2. Wspieranie rozwoju turystyki kulturowej oraz tworzenia nowych produktów turystycznych).

OBSZAR: BEZPIECZEŃSTWO

W niniejszej Strategii bezpieczeństwo rozumiane jest szeroko: zarówno w kategoriach zabezpieczenia przed zagrożeniami naturalnymi, jak i przeciwdziałanie patologiom społecznym oraz dostęp, na odpowiednim poziomie, do usług publicznych. Dlatego też w obszarze BEZPIECZEŃSTWO sformułowano 4 cele operacyjne a w każdym z nich odpowiednie kierunki działań.

CEL OPERACYJNY: WZROST BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO

W ramach celu operacyjnego *wzrost bezpieczeństwa ekologicznego* zaproponowano następujące kierunki działań:

- wspieranie doskonalenia systemu wczesnego ostrzegania przez zagrożeniami naturalnymi,
- inicjowanie działań mających na celu ochronę przeciwpowodziową,
- inicjowanie i koordynowanie działań mających na celu ograniczenie emisji zanieczyszczeń do środowiska,
- inicjowanie działań informacyjno-edukacyjnych z zakresu odnawialnych źródeł energii i energooszczędnego budownictwa,
- zwiększanie lesistości i ochrona istniejących lasów.

Cel operacyjny i proponowane w ramach niego działania wpisują się w *Strategię rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze*:

Kierunek działań numer 27. Zapewnienie trwałego i zrównoważonego rozwoju oraz zachowanie wysokich walorów środowiska (działanie 27.8. Racjonalne planowanie funkcji terenów z uwzględnieniem potrzeb ochrony środowiska).

Kierunek działań numer 29. Przeciwdziałanie zagrożeniom naturalnym (działanie 29.1. Zwiększanie poziomu ochrony przeciwpowodziowej i przeciwdziałanie osuwiskom; 29.2. Przystosowanie rolnictwa do zmian klimatu).

Kierunek działań numer 30. Poprawa jakości wód, odzysk/unieszkodliwianie odpadów, odnowa terenów skażonych oraz ograniczenie emisji zanieczyszczeń (działanie 30.1. Zmniejszenie obciążenie środowiska powodowanego emisjami zanieczyszczeń do wód, atmosfery i gleby; 30.2. Porządkowanie i tworzenie spójnego systemu gospodarki odpadami).

CEL OPERACYJNY: ROZWÓJ I MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej – w ramach realizacji tego celu będą podejmowane następujące kierunki działań:

- zwiększanie dostępności komunikacyjnej wewnątrz powiatu poprzez budowę i modernizację dróg,
- podejmowanie działań mających na celu poprawę dostępności komunikacyjnej obszarów wiejskich powiatu do miasta Płock, w tym rozszerzanie zasięgu komunikacji miejskiej, a także dostosowanie rozkładów jazdy do potrzeb mieszkańców,
- promowanie transportu rowerowego w ruchu lokalnym i tworzenie warunków jego rozwoju,
- podejmowanie, wspólnie z gminami, działań na rzecz rozbudowy i modernizacji infrastruktury wpływającej na jakość środowiska (w tym: wodociągi, kanalizacja, oczyszczalnie przydomowe, gazociągi, oczyszczalnie komunalne),
- podejmowanie współpracy na rzecz rozwoju internetu, w tym szerokopasmowego, na terenie powiatu.

Cel operacyjny i proponowane w ramach niego działania wpisują się w *Strategię rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze*:

Kierunek działań numer 12. Zwiększenie dostępu do szerokopasmowego internetu i e-usług (działanie 12.1. Poprawa dostępności teleinformatycznej; działanie 12.2. Wspieranie budowy społeczeństwa informacyjnego na obszarach wiejskich).

Kierunek działań numer 13. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej wewnątrz regionu (działanie 13.2. Dostosowanie parametrów, standardów technicznych i przebiegu dróg do ich funkcji).

Kierunek działań numer 14. Spójność wewnątrzregionalna - koncentracja na najbardziej zapóźnionych podregionach (działanie 14.1 Poprawa dostępności komunikacyjnej zapóźnionych podregionów do ośrodków regionalnych i subregionalnych; działanie 14.2. Poprawa dostępności komunikacyjnej obszarów wiejskich do ośrodków lokalnych).

Kierunek działań numer 11. Wzmacnianie potencjału rozwojowego i absorpcyjnego obszarów wiejskich (działanie 11.5. Wspieranie inwestycji w infrastrukturę ułatwiającą prowadzenie działalności gospodarczej).

CEL OPERACYJNY: ROZWÓJ I MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ

Realizacja celu operacyjnego *rozwój i modernizacja infrastruktury społecznej* zakłada podjęcie następujących grup działań:

- współpraca i inicjowanie działań mających na celu budowę i modernizację przedszkoli i żłobków,
- rozbudowa i modernizacja infrastruktury sportowo-rekreacyjnej,
- kształtowanie warunków infrastrukturalnych dla rozwoju kształcenia zawodowego,
- modernizacja obiektów infrastruktury społecznej w kierunku pełnego dostosowania dla osób niepełnosprawnych,
- wspieranie powstawania miejsc integracji społecznej (w tym zabezpieczenie lokalowe).

Cel operacyjny i proponowane w ramach niego działania wpisują się w *Strategię rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze*:

Kierunek działań numer 19. Aktywizacja rezerw rynku pracy oraz działania na rzecz poprawy sytuacji demograficznej (działanie 19.2. Upowszechnianie opieki żłobkowej i wychowania przedszkolnego).

Kierunek działań numer 24. Podnoszenie standardów funkcjonowania infrastruktury społecznej oraz działania na rzecz ochrony zdrowia i bezpieczeństwa publicznego (działanie 24.1. Budowa i rozwój infrastruktury społecznej, w tym o zasięgu regionalnym).

CEL OPERACYJNY: POPRAWA DOSTĘPNOŚCI I JAKOŚCI USŁUG PUBLICZNYCH (W TYM E-USŁUG)

Usługi publiczne to dobra z korzystania, z których nikogo nie można wykluczyć – tym więc istotniejsze jest zapewnienie dostępności i jakości tych usług na akceptowalnym przez społeczność lokalną poziomie. Kierunki działań w tym zakresie w Strategii sformułowano następująco:

- opracowanie planu świadczenia usług publicznych dla powiatu płockiego, w tym określenie modelu i zakresu usług na poziomie podstawowym,
- zwiększenie dostępności do usług publicznych (w tym szczególnie zdrowotnych) poprzez zmiany godzin funkcjonowania obiektów,
- zwiększenie dostępności usług publicznych na terenie powiatu poprzez likwidację obszarów wykluczenia komunikacyjnego,
- inicjowanie i współpraca w tworzeniu oferty korzystania z usług publicznych skierowanej do osób niepełnosprawnych, starszych i rodzin wielodzietnych,
- wdrażanie e-usług, w tym e-usług zdrowotnych, jako uzupełniających dla usług tradycyjnych,
- zwiększenie katalogu i zakresu e-usług oferowanych przez Starostwo Powiatowe i urzędy gmin z terenu powiatu.

Cel operacyjny i proponowane w ramach niego działania wpisują się w *Strategię rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze*:

Kierunek działań numer 12. Zwiększenie dostępu do szerokopasmowego internetu i e-usług (działanie 12.3. Wsparcie informatyzacji sektora usług społecznych w celu zwiększenia ich dostępności).

Kierunek działań 23. Wyrównywanie szans edukacyjnych (działanie 23.1. Zwiększenie dostępności usług oświatowych na obszarach wiejskich; działanie 23.2. Tworzenie warunków materialnych i organizacyjnych służących wyrównywaniu szans edukacyjnych młodzieży wiejskiej).

Kierunek działań numer 24. Podnoszenie standardów funkcjonowania infrastruktury społecznej oraz działania na rzecz ochrony zdrowia i bezpieczeństwa publicznego (działanie 24.1. Budowa i rozwój infrastruktury społecznej, w tym o zasięgu regionalnym).

OBSZAR: MAŁA OJCZYzna

CEL OPERACYJNY: PRZECIWDZIAŁANIE ZJAWISKU WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO (W TYM POPRZECZ WSPIERANIE KULTURY)

Osoby (grupy) wykluczone to wyzwanie dla procesów planowania strategicznego. Budowanie tożsamości lokalnej wymaga włączenia wszystkich uczestników procesu rozwoju, gdyż w innym przypadku nie przynosi spodziewanych korzyści. Kultura, rozumiana jako całokształt dorobku materialnego i duchowego danego społeczeństwa, umożliwia dialog, spotkanie ludzi o różnych przekonaniach czy doświadczeniach życiowych, dlatego też stanowi jedną z możliwości integrowania społeczności lokalnej.

Realizacja celu przeciwdziałania zjawiskom wykluczenia społecznego zakłada następujące kierunki działań:

- podejmowanie działań na rzecz przeciwdziałania ubóstwu, w tym wśród rodzin wielodzietnych,
- promowanie wolontariatu, jako formy aktywizacji dla osób osamotnionych, pozostających na marginesie życia społecznego,
- inicjowanie powstawania sieci pomocy wzajemnej (działania z zakresu ekonomii daru),
- inicjowanie i wspieranie edukacji kulturalnej i artystycznej, szczególnie nieformalnej,
- tworzenie spójnej, wspólnej oferty kulturalnej na terenie powiatu (w tym oferty dedykowanej osobom niepełnosprawnym, starszym, rodzinom wielodzietnym),
- tworzenie oferty zajęć pozalekcyjnych związanych z kulturą (np. teatry, zespoły) i zapewnienie dostępności do niej (szczególnie dzieciom z rodzin wielodzietnych),
- wspieranie powstawania miejsc integracji społecznej, w tym szczególnie nastawionych na rozwijanie działalności artystycznej i kulturalnej.

Cel operacyjny i proponowane w ramach niego działania wpisują się w *Strategię rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze*:

Kierunek działań numer 18. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego (działanie 18.4. Budowa społeczeństwa obywatelskiego i kształtowanie tożsamości regionalnej).

Kierunek działań 22. Przeciwdziałanie zjawiskom wykluczenia społecznego, integracja społeczna (działanie 22.3. Wspomaganie zadań mających na celu włączenie społeczne i przeciwdziałanie ubóstwu).

Kierunek działań 35. Wspieranie rozwoju sektora kreatywnego (działanie 35.1. Wspieranie inicjatyw gospodarczych w sektorze kreatywnym).

CEL OPERACYJNY: WSPIERANIE DZIAŁAŃ NA RZECZ WZMACNIANIA TOŻSAMOŚCI LOKALNEJ

Jak wskazują badania, społeczność lokalna z powiatem utożsamia się stosunkowo rzadko. Tymczasem Ziemia Płocka, której częścią jest powiat, to obszar o wielowiekowych tradycjach, zaś bogate dziedzictwo kulturowe tego terenu daje podstawy do budowania tożsamości lokalnej i edukacji z zakresu *małej ojczyzny*. Należy zauważyć, iż budowanie tożsamości lokalnej przynosi efekty społeczności lokalnej (identyfikacja z miejscem, tworzenie lokalnych produktów), jak i daje impulsy do rozwoju gospodarczego np. turystyki.

W ramach celu operacyjnego realizowane będą następujące kierunki działań:

- wdrażanie aktywnej komunikacji dwustronnej pomiędzy zarządzającymi a społecznością lokalną,
- organizowanie i/lub koordynowanie wydarzeń promujących lokalne dziedzictwo (konkursy, wystawy, foldery, imprezy cykliczne),
- inicjowanie opracowania interaktywnej oferty edukacyjnej związanej z tożsamością lokalną (np. z wykorzystaniem *questingu*, *żywych ksiąg*),
- współpraca z jst i organizacjami społecznymi na rzecz utworzenia parku kultury związanego z Wisłą,
- podejmowanie działań na rzecz ochrony krajobrazu kulturowego (w tym rolniczego).

Cel operacyjny i proponowane w ramach niego działania wpisują się w *Strategię rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze*:

Kierunek działań numer 18. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego (działanie 18.4. Budowa społeczeństwa obywatelskiego i kształtowanie tożsamości regionalnej).

CEL OPERACYJNY: EDUKACJA EKOLOGICZNA I KSZTAŁTOWANIE PROŚRODOWISKOWYCH POSTAW

Dbłość o środowisko naturalne, to nie tylko spełnianie wymogów prawa, ale nade wszystko troska o przyszłe pokolenia. Postawy prośrodowiskowe warunkowane są wysoką świadomością ekologiczną, którą można budować i wzmacniać poprzez edukację ekologiczną, zarówno formalną, jak i nieformalną. W ramach celu operacyjnego realizowane będą następujące kierunki działań:

- inicjowanie i wspieranie edukacji ekologicznej dzieci i dorosłych,
- koordynowanie działań z zakresu edukacji ekologicznej, w tym inicjowanie i wspieranie partnerstw (między jst, NGO, LGD) na rzecz kształtowania postaw prośrodowiskowych,
- współpraca na rzecz opracowania gier terenowych bazujących na walorach przyrodniczych powiatu, skierowanych do wszystkich typów szkół,
- współpraca na rzecz opracowania oferty szkoleń ekologicznych kierowanych do rolników, przedsiębiorców (szczególnie z branży turystycznej),

- promowanie i uwzględnianie w działaniach Starostwa aspektów ekologicznych (papier niechlorowany, energooszczędne oświetlenie, elektroniczny obieg dokumentów, wzorcowa gospodarka odpadami),
- promowanie mechanizmów informacyjnych i konsultacyjnych stosowanych przy lokalizowaniu inwestycji „konfliktogennych” związanych z ochroną środowiska.

Cel operacyjny i proponowane w ramach niego działania wpisują się w *Strategię rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze*:

Kierunek działań numer 27. Zapewnienie trwałego i zrównoważonego rozwoju oraz zachowanie wysokich walorów środowiska (działanie 27.6. Szerzenie świadomości ekologicznej).

CEL OPERACYJNY: PROMOWANIE ZDROWEGO STYLU ŻYCIA

Zmiany demograficzne, które obserwowane są współcześnie, w tym szczególnie starzenie się społeczeństwa, a także choroby cywilizacyjne (np. otyłość wśród dzieci i młodzieży) stanowią poważne wyzwanie dla polityki lokalnej, dlatego też w niniejszej strategii w ramach celu operacyjnego *promowanie zdrowego stylu życia* realizowane będą następujące kierunki działań:

- prowadzenie i inicjowanie działań z zakresu profilaktyki zdrowotnej (szczególnie dla młodzieży i osób 55+),
- prowadzenie programów przeciw uzależnieniom,
- organizowanie cyklicznych imprez promujących zdrowy tryb życia,
- kształtowanie warunków sprzyjających aktywności fizycznej i rekreacji (np. miejsca do biegania, jazdy na rowerze, jazdy konnej, siłownie *pod chmurką*).

Cel operacyjny i proponowane w ramach niego działania wpisują się w *Strategię rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze*:

Kierunek działań numer 24. Podnoszenie standardów funkcjonowania infrastruktury społecznej oraz działania na rzecz ochrony zdrowia i bezpieczeństwa publicznego (działanie 24.2. Kształtowanie warunków sprzyjających aktywności fizycznej mieszkańców; działanie 24.3. Profilaktyka i ochrona zdrowia).

CEL OPERACYJNY: INICJOWANIE I WSPIERANIE WSPÓŁPRACY MIĘDZY JST W POWIECIE

Jest to cel, który najlepiej pozwala na wdrażanie projektów zintegrowanych, odnoszących się do kilku sfer działalności powiatu. Działania podejmowane w ramach tego celu operacyjnego będą dotyczyły wszelkiej współpracy w ramach projektów z zakresu:

- wdrożenia mechanizmów aktywnej, dwustronnej komunikacji pomiędzy powiatem i gminami powiatu,

- przygotowywania wspólnych ofert inwestycyjnych,
- świadczenia usług publicznych w tym: określenie katalogów usług podstawowych dostępnych w każdej gminie, tworzenie oferty kompatybilnej, a nie konkurencyjnej na poziomie powiatu,
- zwiększania dostępności komunikacyjnej powiatu (co wymaga współpracy zarówno z gminami powiatu jak i innymi jst np. w ramach RIT),
- prowadzenie efektywnej i skutecznej gospodarki odpadowej,
- poznania, promowania i wymiany *dobrych praktyk* z zakresu zarządzania rozwojem,
- wspierania turystyki i rekreacji (wspólne, sieciowe produkty i pakiety turystyczne),
- informacji i promocji.

Cel operacyjny i proponowane w ramach niego działania wpisują się w *Strategię rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze*:

Kierunek działań numer 11. Wzmacnianie potencjału rozwojowego i absorpcyjnego obszarów wiejskich.

Kierunek działań numer 18. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego (działanie 18.4. Budowa społeczeństwa obywatelskiego i kształtowanie tożsamości regionalnej).

VI. WDRAŻANIE STRATEGII I MONITORING

Strategia rozwoju powiatu plockiego z perspektywą 2020 r. to swoisty zarys drogi rozwojowej, jaką planuje przebyć powiat w ciągu kilku najbliższych lat. W Strategii wskazano jak duże jest zróżnicowanie wewnętrzne powiatu (porównaj z Diagnozą), stąd też cel nadrzędny został sformułowany jako: *Wielofunkcyjny rozwój powiatu w oparciu o zasoby naturalne* (nawiązuje on do długookresowego priorytetu rozwoju sformułowanego w 2001 r. – *rozwój terenów wiejskich*).

Dokument, jakim jest Strategia, stanowi dopiero początek realizacji lokalnej polityki rozwoju. Na osiągnięcie sukcesu rozwojowego w perspektywie 2020 r. będzie miało zaś wpływ wiele czynników, wśród których za najważniejszy należy uznać: współpracę w zakresie realizacji celów zarówno z gminami powiatu, jak i partnerami społecznymi i biznesem. Niniejsza Strategia kreśli główne kierunki działań i osi współpracy w zakresie priorytetów rozwojowych, za które w dokumencie uznano:

- tworzenie klimatu dla biznesu,
- działania na rzecz szeroko rozumianego bezpieczeństwa,
- wzmacnianie tożsamości lokalnej.

Czy zapisana w dokumencie wizja rozwoju: *Powiat Płocki to bezpieczna mała ojczyzna, w której chcemy żyć, pracować i wypoczywać* zostanie zrealizowana, zależy także od tego, czy nastąpi implementacja zapisów Strategii do powiatowych programów operacyjnych oraz do dokumentów gminnych. Realizacja wielu zapisanych w dokumencie zadań wymaga także wsparcia społecznego.

Starostwo Powiatowe (jako reprezentujące Powiat) w niniejszej Strategii ma przypisaną funkcję koordynowania działań rozwojowych, podejmowanych w ramach poszczególnych instrumentów wdrożeniowych. Bezpośrednio za zarządzanie i wdrożenie Strategii odpowiada: Rada Powiatu i Zarząd Powiatu, który może powołać Koordynatora wdrażania Strategii. Cele i wynikające z nich działania, zapisane w dokumencie, realizowane będą przez różne podmioty przez okres kilku lat. Dlatego też Powiat (Starostwo Powiatowe) odpowiedzialny za wdrażanie Strategii będzie prowadził monitoring, pozwalający stwierdzić, czy podejmowane działania przynoszą zakładane efekty. W razie zaistniałej potrzeby (zmiana czynników zewnętrznych, bądź wewnętrznych, wyniki monitoringu) prowadzona będzie bieżąca aktualizacja Strategii.

Przyjęto system monitorowania realizacji Strategii, oparty o wskaźniki, których propozycje zawarto w tabeli 14. Wskaźniki zaproponowane dla monitorowania niniejszego dokumentu ujmują zarówno działania podejmowane przez samorządy (powiatowy i gminne), jak i organizacje społeczne i biznes. Zakłada się, że monitoring będzie prowadzony w systemie corocznym – w pierwszym kwartale roku raport z realizacji Strategii (za poprzedni rok), przygotowany w oparciu o zaproponowane wskaźniki, będzie przedstawiany Radzie Powiatu i społeczności lokalnej.

Monitoring ma odpowiadać na pytanie czy, i jak realizowane są poszczególne cele, nie daje on jednak pełnej wiedzy na temat wdrażania i aktualności Strategii. Dlatego też po 3

latach planowane jest dokonanie przeglądu Strategii, który powinien odpowiedzieć na pytania³ dotyczące:

- trafności – tzn. czy cele zapisane w Strategii nadal odpowiadają problemom i wyzwaniom rozwojowym, wynikającym z sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu,
- skuteczności – tzn. stopnia realizacji poszczególnych celów, a także wskazania barier (w tym zewnętrznych) w ich realizacji.

W zależności od wyników oceny (ewaluacji), jeśli zaistnieje potrzeba zmiany, możliwa jest gruntowna aktualizacja Strategii.

³ Są to dwa z pięciu kryteriów ewaluacji.

Tabela 14. Wskaźniki monitorowania realizacji celów przyjętych w Strategii

Cel nadrzędny: Wielofunkcyjny rozwój powiatu w oparciu o zasoby naturalne		
Wiązki celów operacyjnych		
<i>Klimat dla biznesu</i>	<i>Bezpieczeństwo</i>	<i>Mała ojczyzna</i>
Cele operacyjne		
Wspieranie pozarolniczych funkcji obszarów wiejskich ▪ szkolenia na temat podejmowania pozarolniczej działalności na obszarach wiejskich (liczba szkoleń – szt., liczba osób uczestniczących w szkoleniach – szt.) ▪ liczba akcji informacyjnych i kampanii promocyjnych na temat atrakcji turystycznych, kulturowych powiatu (liczba działań – szt. i ich zasięg np. wojewódzki, ogólnopolski) ▪ nowoutworzona infrastruktura okołoturystyczna (km szlaków z podziałem na kategorie np. piesze, konne, rowerowe, liczba takich obiektów jak: wiaty, miejsca na pikniki rodzinne, parki tematyczne, tablice informacyjne itp.)	proponowane wskaźniki monitoringu Wzrost bezpieczeństwa ekologicznego ▪ odsetek ludności powiatu zagrożonej powodzią (%) ▪ powierzchnia powiatu zagrożona powodzią, osuwiskami (w ha) ▪ zasięg działań informacyjno-edukacyjnych z zakresu OZE i energooszczędnego budownictwa (liczba wydarzeń i liczba uczestników – w szt.)	Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego (w tym poprzez wspieranie kultury) ▪ odsetek organizacji społecznych działających na rzecz przeciwdziałania szeroko rozumianemu wykluczeniu społecznemu (%) ▪ liczba imprez z zakresu kultury organizowana w danym roku, w tym odsetek imprez organizowanych wspólnie z gminami (szt., %) ▪ odsetek placówek edukacyjnych posiadających w ofercie zajęcia pozalekcyjne związane z kulturą np. teatru, zespołu taneczne (%) – w tym bezpłatne (jako % wszystkich oferowanych zajęć) ▪ liczba aktywności związanych z kulturą dedykowana osobom dorosłym, w tym osobom w wieku 65+ (szt.)

Wspieranie przedsiębiorczości

- szkolenia specjalistyczne dla przedsiębiorców (liczba szkoleń, liczba osób biorących w nich udział – szt.)
- liczba wspólnych ofert promocyjnych tworzonych przez lokalny biznes we współpracy z samorządami (szt.)
- liczba nowopowstałych grup producenckich na terenie powiatu (szt.)

Przeciwdziałanie bezrobociu, w tym dostosowanie edukacji do potrzeb lokalnego rynku pracy

- liczba oddziałów klas profilowanych dla potrzeb lokalnego rynku pracy (i liczba uczniów) w szkołach ponadgimnazjalnych (szt.)
- liczba nowych i doposażonych już istniejących pracowni w szkołach o profilu zawodowym
- liczba uczestników (szkół i uczniów) Olimpiady Przedsiębiorczości (szt.)
- odsetek uczniów (gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych) podejmujących działania w ramach wolontariatu (%)

Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej

- długość nowych szlaków komunikacyjnych z podziałem na kategorie (w km)
- odsetek zmodernizowanych szlaków komunikacyjnych (%)
- długość ścieżek rowerowych (w km)
- odsetek mieszkańców powiatu obsługiwanych przez kanalizację (%)
- odsetek mieszkańców powiatu posiadających dostęp do szerokopasmowego internetu (%)

Rozwój i modernizacja infrastruktury społecznej

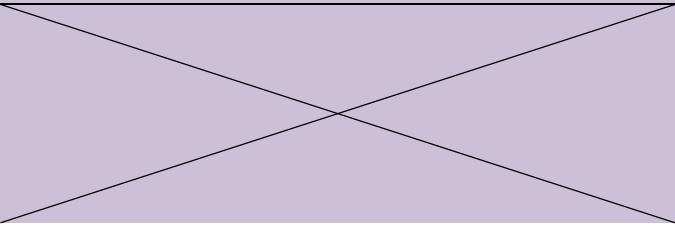
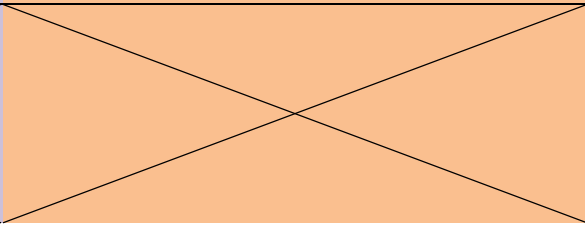
- odsetek dzieci do lat 5 objętych opieką żłobkową i przedszkolną (%)
- liczba zmodernizowanych obiektów sportowo-rekreacyjnych (szt.)
- odsetek obiektów infrastruktury społecznej dostępnych dla osób niepełnosprawnych (%)
- liczba nowopowstałych miejsc integracji społecznej (szt.)

Wspieranie działań na rzecz wzmacniania tożsamości lokalnej

- liczba konkursów, wystaw, folderów, imprez cyklicznych promujących lokalne dziedzictwo i ich zasięg (regionalny, ogólnopolski) (szt. z podziałem na kategorie działań)
- liczba działań edukacyjnych związanych z budowaniem tożsamości lokalnej, w tym w oparciu o interaktywne metody takie jak: questing, żywe księgi (liczba uczestników poszczególnych działań w szt.)

Edukacja ekologiczna i kształtowanie środowiskowych postaw

- szlaki edukacyjne (liczba – szt. długość – km)
- oferta edukacyjnych gier terenowych (ilość – szt., dostosowanie do poszczególnych kategorii wiekowych)
- odsetek szkół (w tym uczniów) angażujących się w działania z zakresu edukacji ekologicznej, w tym dorosłych (% z wszystkich szkół)
- szkolenia ekologiczne dla rolników i przedsiębiorców (liczba szkoleń – szt. i liczba uczestników)

Promocja lokalnych produktów ▪ <i>liczba lokalnych produktów (szt. z podziałem na kategorie produktów)</i> ▪ <i>wskaźnik pakietów turystycznych (liczba pakietów – szt., liczba turystów korzystających z pakietów – szt.)</i>	Poprawa dostępności i jakości usług publicznych (w tym e-usług) ▪ <i>średni wynik egzaminu gimnazjalnego (średnia liczba punktów w stosunku do średniego wyniku uzyskanego w województwie)</i> ▪ <i>liczba e-usług świadczonych przez Starostwo Powiatowe i Urzędy Gmin (szt.) oraz odsetek petentów nimi objętych</i> ▪ <i>liczba e-usług zdrowotnych dostępnych na terenie powiatu (szt. oraz % e-usług we wszystkich usługach medycznych świadczonych na terenie powiatu) i odsetek pacjentów korzystających z e-usług (%)</i>	Promowanie zdrowego stylu życia ▪ <i>działania z zakresu profilaktyki zdrowotnej (liczba – szt., kategorie)</i> ▪ <i>liczba osób korzystających z programów przeciw uzależnieniom (szt.)</i> ▪ <i>liczba cyklicznych imprez promujących zdrowy tryb życia organizowanych na terenie powiatu (szt., ilość uczestników)</i> ▪ <i>nowopowstałe miejsca sprzyjające aktywności fizycznej i rekreacji (szt. – np. siłownie pod chmurką)</i>
		Inicjowanie i wspieranie współpracy między jst w powiecie ▪ <i>wspólne działania podejmowane z gminami powiatu (liczba i podział na kategorie w szt.)</i>

VII. RAMY FINANSOWE STRATEGII⁴

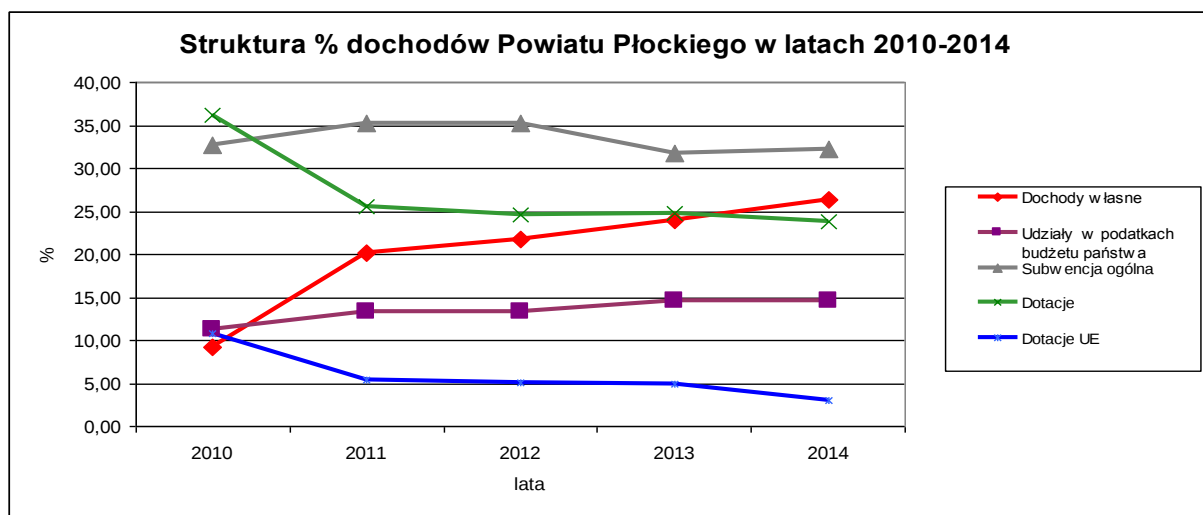
Dochody powiatu płockiego

Podstawowym źródłem finansowania polityki rozwoju w samorządach są: dochody własne, dotacje celowe i subwencje. Analiza danych, przeprowadzona na potrzeby opracowania *Ocena sytuacji finansowej i prognoza budżetu powiatu płockiego na lata 2014-2028*, wskazuje, że w latach 2010-2013 dochody budżetu Powiatu Płockiego obniżyły się nominalnie z 94 387,8 tys. zł. do 93 887,7 tys. zł. W 2014 r. zaplanowano je w wysokości 100 339,8 tys. zł. Ich realna wartość⁵ zmniejszyła się zatem o 3,8%.

Głównym źródłem dochodów budżetów powiatu płockiego są subwencje i dotacje, zaś dochody własne mają charakter uzupełniający.

W 2013 r. struktura dochodów powiatu płockiego wyglądała następująco: dochody własne 38,6%, dotacje 24,8%, subwencje 31,7%, dotacje unijne 4,9%, zaś w 2014 r. dochody własne obejmowały 41,0%, dotacje 23,8%, subwencje 32,3%, dotacje unijne 3,0% (nastąpiły więc niewielkie modyfikacje w tym zakresie) – rysunek 15.

Rysunek 15. Struktura dochodów powiatu płockiego w latach 2010-2014 (%)



Źródło: *Ocena sytuacji finansowej i prognoza budżetu powiatu płockiego na lata 2014-2028*, lipiec 2014 r., s. 13.

Taka struktura środków budżetowych powiatu nie jest korzystna – nie sprzyja ona wprowadzaniu i realizacji modelu strategicznego zarządzania jednostką samorządu terytorialnego, a ponadto uzależnia decyzje zarządcze od zewnętrznych, niezależnych od władz powiatu, źródeł finansowania. W strukturze budżetu powiatu zwraca uwagę znaczny udział dotacji z UE (w latach 2010-2013 powiat płocki pozyskał z dotacji unijnych na kwotę 24 124 558,76 zł, zaś zsumowany udział w latach 2010-2014 wynosił 5,81% dochodów).

⁴ Niniejsza część Strategii powstała w oparciu o opracowania: J. Sierak, *Sytuacja finansowa gmin powiatu płockiego w latach 2009-2013*, Płock, lipiec 2014 r. oraz J. Sierak, *Ocena sytuacji finansowej i prognoza budżetu powiatu płockiego na lata 2014-2028*, Płock, lipiec 2014 r.

⁵ Liczona w cenach stałych z 2014 r. – dotyczy całej części finansowej Strategii.

Wydatki powiatu płockiego

Wydatki jst jakim jest powiat, wynikają z realizacji zadań określonych w ustawach tj. w szczególności:

- zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego,
- zadań z zakresu administracji rządowej i innych zadań zleconych jednostkom samorządu terytorialnego właściwymi ustawami,
- zadań przejętych przez jednostki samorządu terytorialnego do realizacji w drodze umowy lub porozumienia,
- zadań realizowanych wspólnie z innymi jednostkami samorządu terytorialnego,
- pomocy rzeczowej lub finansowej dla innych jednostek samorządu terytorialnego, określonej przez organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego.

Kluczowe znaczenie dla funkcjonowania jst mają zadania własne o charakterze obligatoryjnym, które dotyczą:

- podstawowych usług bytowych (gospodarka komunalna i mieszkaniowa, elementarne usługi administracyjne),
- dróg powiatowych, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego, a także lokalnego transportu zbiorowego,
- podstawowych usług socjalno-opiekuńczych, kultury, kultury fizycznej i sportu.

Wydatki ponoszone przez jst podzielić można na 3 grupy:

- wydatki bieżące, związane z zapewnieniem prawidłowego funkcjonowania poszczególnych obiektów jednostek samorządu terytorialnego i zaspokajaniem bieżących potrzeb wynikających z realizacji zadań,
- wydatki na obsługę długu,
- wydatki majątkowe, w tym inwestycyjne, służące podwyższaniu standardów i zakresu usług oraz szeroko rozumianemu rozwojowi jednostki samorządu terytorialnego.

Wydatki budżetu powiatu płockiego spadły z 100 746,6 tys. zł w 2010 r. do 93 847,5 tys. zł w 2013 r. W 2014 r. zaplanowano je w kwocie 108 151,2 tys. zł. W analizowanym okresie realna wartość wydatków zmniejszyła się o 2,5% z 110 922,0 tys. zł w 2010 r. do 108 151,2 tys. zł. w 2014 r. Warto zauważyć, że ich najwyższy poziom cechuje lata 2010 i 2014, zaś porównanie tempa wzrostu wydatków i dochodów wykazuje zbliżoną dynamikę zmian (tabela 15).

Tabela 15. Wydatki ogółem budżetu Powiatu Płockiego w latach 2010-2014 w tys. zł

Wyszczególnienie	2010		2011		2012		2013		2014	Dynamika zmian 2014/2010 2010=100 ceny stałe
	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące i stałe	
wydatki ogółem	100 746,6	110 922,0	85 623,9	92 901,9	84 791,1	88 606,7	93 847,5	95 724,5	108 151,2	97,50

Źródło: Ocena sytuacji finansowej i prognoza budżetu powiatu płockiego na lata 2014-2028, lipiec 2014, s. 24.

W analizie finansowej jest równie ważne jak śledzenie dynamiki zmian jest także wskazanie struktury wydatków budżetu. Analiza danych zestawionych w tabeli 16 pozwala na sformułowanie następujących spostrzeżeń:

- w całym badanym okresie największa część środków finansowych była kierowana na realizację zadań z zakresu opieki i polityki społecznej. Ich najwyższy udział w wydatkach ogółem zanotowano w 2012 r. (39,6%), zaś najniższy w 2010 r. (30,5%),
- znaczna część środków była kierowana na cele oświaty i wychowania, średniorocznie 19,6% ogółu wydatków. Ich wartość zaplanowana w 2014 r. jest o 1,62 mln zł niższa od zrealizowanej w 2010 r., co oznacza spadek o 8,5%,
- zbliżone do średnich krajowych, środki budżetowe kierowano na cele transportu (średniorocznie 18,8%). Najwyższy ich udział w wydatkach ogółem cechuje 2010 r. (29,9%), a najniższy 2011 r. (13,3%),
- wydatki w pozostały działach sprawozdawczości budżetowej miały znacznie niższy udział w wydatkach ogółem niż omówione.

Tabela 16. Struktura wydatków ogółem budżetu powiatu plockiego w latach 2010-2014.

Wyszczególnienie	2010	2011	2013	2014	Średni udział w wydatkach 2010- 2014	2014 - wydatki w zł	Dynamika 2014/2010 2010=100	Przyrost w zł 2014-2010
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	0,10%	0,10%	0,03%	0,06%	0,08%	60 000	60,86	-38 579
Transport i łączność	29,90%	13,27%	15,58%	27,30%	18,84%	29 523 715	98,00	-603 941
Przetwórstwo przemysłowe	0,00%	0,02%	0,19%	0,18%	0,08%	190 260	-	190 260
Gospodarka mieszkaniowa	0,14%	1,20%	0,19%	0,33%	0,91%	361 033	258,63	221 441
Działalność usługowa	0,56%	1,29%	0,62%	0,54%	0,72%	587 200	103,94	22 249
Administracja publiczna	12,85%	16,18%	15,71%	14,16%	15,16%	15 315 793	118,28	2 367 281
Bezpieczeństwo publiczne i ochr. pp	0,33%	0,08%	0,06%	0,05%	0,11%	51 000	15,35	-281 289
Obsługa długu publicznego	0,92%	1,56%	0,95%	0,92%	1,22%	1 000 000	107,93	73 455
Różne rozliczenia	0,00%	0,00%	0,00%	0,51%	0,10%	554 069		554 069
Oświata i wychowanie	18,87%	21,66%	19,33%	16,08%	19,56%	17 387 633	91,48	-1 619 673
Edukacyjna opieka wychowawcza	1,57%	2,04%	2,17%	1,95%	1,97%	2 106 991	132,80	520 387
Ochrona Zdrowia	3,59%	4,76%	5,19%	4,47%	4,63%	4 833 800	133,81	1 221 425
Pomoc społeczna	30,54%	37,26%	39,55%	33,00%	36,07%	35 687 432	115,97	4 915 480
Gospodarka komunalna	0,40%	0,40%	0,14%	0,17%	0,29%	182 233	69,31	-80 677
Obrona narodowa	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0	-	0
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	0,21%	0,18%	0,18%	0,17%	0,18%	180 000	85,68	-30 081
Kultura fizyczna i sport	0,13%	0,10%	0,11%	0,12%	0,12%	130 000	96,70	-4 438
Wydatki razem	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	-	-	-

Źródło: Ocena sytuacji finansowej i prognoza budżetu powiatu plockiego na lata 2014-2028, lipiec 2014, s. 29-30.

Możliwości finansowania dalszych działań rozwojowych

Realizacja celów i kierunków działań zapisanych w Strategii wymaga zabezpieczenia finansowego. Zgodnie z zaleceniami *Oceny sytuacji finansowej...*, polityka finansowa i gospodarka budżetowa powiatu plockiego w najbliższych latach powinna się koncentrować na:

- redukcji wydatków bieżących w wybranych działach (najbardziej obciążających budżet), wraz z analizą kosztów jednostkowych,
- umiejętnym montażu finansowym inwestycji, wykorzystującym zewnętrzne źródła finansowania, z zachowaniem racjonalnego poziomu wydatków inwestycyjnych,
- dążeniu do wzrostu dochodów podatkowych powiatu stosownie do planowanego zakresu wydatków budżetowych,
- dążeniu do pozyskiwania środków finansowych z funduszy Unii Europejskiej,
- stałym monitorowaniu płynności finansowej i zdolności kredytowej powiatu.

Prognoza finansowa przygotowana dla powiatu zakłada w tzw. scenariuszu optymistycznym, pozwalającym na realizację zadań rozwojowych, że począwszy od 2015 r. powiat plocki będzie uzyskiwał dofinansowanie do realizowanych projektów inwestycyjnych na poziomie zbliżonym do tych uzyskiwanych w perspektywie finansowej 2007-2013, czyli rocznie ok. 5 mln zł (tabela 17). Należy jednak pamiętać, iż realizacja celów Strategii zakłada udział wielu aktorów w jej wdrożeniu, w tym także udział finansowy.

Środki przeznaczone na realizację poszczególnych celów i kierunków działań zapisanych w Strategii to:

- dochody własne jst (powiatu i gmin),
- środki z funduszy europejskich,
- środki pochodzące z Programu rozwoju obszarów wiejskich,
- środki z krajowych funduszy celowych (np. Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego),
- instrumenty finansowe takie jak: kredyty, pożyczki, obligacje,
- środki kierowane na rozwój przedsiębiorczości przez instytucje otoczenia biznesu,
- działania możliwe do zrealizowania w ramach partnerstw np. partnerstwa publiczno-prywatnego.

Tabela 17. Prognoza finansowa dla powiatu plockiego wedle scenariusza prorozwojowego (optymistycznego)

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019	2020
DOCHODY OGÓŁEM	102 796 260	108 283 403	114 100 719	120 268 466	126 808 161	133 742 666
w tym dochody bieżące	93 506 455	98 993 598	104 810 914	110 978 661	117 518 356	124 452 861
Dochody własne	44 018 524	46 588 314	49 315 917	52 211 388	55 285 438	58 549 478
1. Podstawowe dochody podatkowe	15 446 261	16 072 194	16 723 690	17 401 804	18 107 638	18 842 340
2. Wpływy z majątku i sprzedaży	430 201	458 147	487 908	519 603	553 356	589 302
3. Dochody z działalności finansowej	0	0	0	0	0	0
4. Pozostałe podatki i opłaty	0	0	0	0	0	0
5. Pozostałe dochody własne	28 142 061	30 057 973	32 104 319	34 289 981	36 624 443	39 117 835
Subwencje i dotacje	58 777 737	61 695 089	64 784 801	68 057 077	71 522 723	75 193 187
Subwencje ogółem	31 715 568	33 628 043	35 655 919	37 806 164	40 086 167	42 503 764
Dotacje ogółem	22 062 168	23 067 045	24 128 882	25 250 913	26 436 556	27 689 424
Dotacje UE i inne niepodlegające zwrotowi	5 000 000	5 000 000	5 000 000	5 000 000	5 000 000	5 000 000
WYDATKI BIEŻĄCE:	90 202 761	95 251 433	100 583 117	106 213 699	112 159 956	118 439 607
WYDATKI NA OBSŁUGĘ ZADŁUŻENIA	1 000 000	1 145 840	1 053 880	938 640	846 660	754 160
SRODKI NA WYDATKI MAJĄTKOWE BRUTTO	19 400 463	11 447 659	11 978 090	12 578 962	13 208 106	13 894 045
FINANSOWANIE MBBR						
Przychody z zaciągania długu	0	0	0	0	0	0
Przychody z prywatyzacji	0	0	0	0	0	0
Spłata zadłużenia	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000
Pozostałe rozchody	0	0	0	0	0	0
ŚRODKI NA WYDATKI MAJĄTKOWE NETTO	25 400 463	9 447 659	9 978 090	10 578 962	11 208 106	11 894 045
INWESTYCJE I INNE WYDATKI MAJĄTKOWE	27 211 821	9 900 000	9 900 000	10 600 000	11 200 000	11 900 000
Roczne przepływy gotówki netto	-452 341	78 090	-21 038	8 106	-5 955	19 118
Wolne środki na koniec roku	508 809	586 898	565 860	573 966	568 012	587 130

Źródło: J. Sierak, *Ocena sytuacji finansowej i prognoza budżetu powiatu plockiego na lata 2014-2028*, lipiec 2014 r., zmienione – w zestawieniu uwzględniono horyzont czasowy Strategii.

VIII. BIBLIOGRAFIA I ŹRÓDŁA DANYCH

Bank Danych Lokalnych GUS, 2014.

Diagnoza stanu realizacji prorozwojowych usług publicznych dla Powiatu Płockiego, raport opracowany przez ECORYS Polska Sp. z o.o., w ramach projektu „Usługi publiczne w powiecie płockim – zmiany dla teraźniejszości i przyszłości”. Projekt finansowany przez UE w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007-2023, wrzesień 2013.

Dziemianowicz W., Szmigiel-Rawska K., Nowicka P., Dąbrowska A., *Planowanie strategiczne. Poradnik dla pracowników administracji publicznej*, MRR, Warszawa 2012.

Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Komunikat Komisji, KOM (2010) 2020, wersja ostateczna, Komisja Europejska, Bruksela, 3.3.2010.

Informacje uzyskane od Gmin Powiatu Płockiego.

Informacje uzyskane ze Starostwa Powiatowego w Płocku.

Kot T., Weremiuk A., *Wskaźniki w zarządzaniu strategicznym. Poradnik dla pracowników administracji publicznej*, MRR, Warszawa 2012.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony – miasta – obszary wiejskie, Warszawa lipiec 2010, dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 13 lipca 2010 r.

Nowy model zarządzania strategicznego rozwojem w Polsce, MRR, Warszawa 2012.

Oficjalna strona powiatu płockiego, <http://powiat-plock.pl/>

Powszechny Spis Rolny 2010 – Raport z wyników województwa mazowieckiego, US w Warszawie, Warszawa 2011.

Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa mazowieckiego w 2013 r., GUS, Warszawa 2014.

Raporty cząstkowe i informacje uzyskane w ramach realizacji projektu „Usługi publiczne w powiecie płockim – zmiany dla teraźniejszości i przyszłości”. Projekt finansowany przez UE w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007-2023.

Sierak J., *Sytuacja finansowa gmin powiatu płockiego w latach 2009-2013*, Płock, lipiec 2014.

Sierak J., *Ocena sytuacji finansowej i prognoza budżetu powiatu płockiego na lata 2014-2028*, Płock, lipiec 2014.

Statystyczne Vademecum Samorządowca. Powiat Płocki. 2013, Urząd Statystyczny w Warszawie.

Strategia Rozwoju Kraju 2020, Warszawa wrzesień 2012, dokument przyjęty Uchwałą Rady Ministrów w dniu 25 września 2012 r.

Strategia Rozwoju Powiatu Płockiego do 2015 roku, Płock, czerwiec 2001 r.

Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 r. Innowacyjne Mazowsze, Warszawa 2013, Załącznik do Uchwały nr 158/13 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 28 października 2013 r.

Sytuacja demograficzna i społeczno-gospodarcza na obszarach prawnie chronionych w wybranych gminach woj. mazowieckiego, US Warszawa, Mazowiecki Ośrodek Badań Regionalnych, Warszawa 2012.

Turystyka w województwie mazowieckim w 2013 r., Urząd Statystyczny w Warszawie, Warszawa 2014.

Województwo mazowieckie w liczbach 2012, Urząd Statystyczny w Warszawie, Warszawa 2012.

Województwo mazowieckie. Podregiony, powiaty, gminy. 2013, Urząd Statystyczny w Warszawie, Warszawa 2013.

Zróżnicowanie atrakcyjności turystycznej powiatów województwa mazowieckiego, Mazowiecki Ośrodek Badań Regionalnych, Warszawa 2014.

